

Milica Novković

Kamen za pod glavu

LICA

VUČKO VUČETIĆ

MILUN VUČETIĆ, pokojni Vučkov otac

NOVAK VUČETIĆ

ZDRAVKO VUČETIĆ } Vučkovi sinovi

KRSMAN VUČETIĆ

SIMANA VUČETIĆ, Novakova žena

KRUNA VUČETIĆ, Zdravkova žena

JELKA BOGOVIĆKA, devojka koja voli Krsmana iz sela

BOŠKO, ujak

NIKITA, pokojni čovek iz sela

PRVI ČIN

Noć. Milun ide preko polja i viče.

MILUN: Aj, aj! Aj, aj! aj... šta nije bilo, šta neće bit. Pa da sme čovek nešto da rekne! Čik se zakuni, ako smeš. O bruke, o nesreće! Aj, šta biva! Ko bi se ovem nadao?! Krvnici krvni šta počiniste, ovako blago prosuste pod noge. Aj, šta biva, aj!... O, Vučko, jebem li ti milu majku i ono sunce što te grije, zar ne imade gde da načiniš kuću no zađe usred njive, zar pored onolike naše imovine, onolike lepote i sile, zapelo tu lupe u Polje. Onoliki Priboj, Blato, Jasikovac, Lug, Korlaće... O bre, Vučko, o bre, Vučko, o bre, Vučko, šta uradi?!... Bre, brajko, treba da polipšete gladni, u sam leb ste došli. Najeda se puštinja. Pune bile Sokoline načve. O, o!... Napunilo ti Polje pune čakšire mesa pa sad možeš i da se posereš u njega. Sve me stra bio bi toliki da te je Lug ranio. Napravi čovek kuću usred njive! Dosta si leba iz nje pojeo, pa sad kako ti drago, samo ako vi ne treba. Deset tovara žita i jače sam ja znao iz njega izvučem pa mrtav osmija. Kad Sokola umesi onoliki leb, ne može na sovru da stane, sve mi milo oko srca. Jebem li ti boga i sve njegove, da l' znade šta učini? E moj, Vučko, velika li glava nosi malu pamet, pa zvrji. Slepoga gledam. Gluvome zborim. Zborite usta, da niste pusta...

(Sreće ga Nikita.)

NIKITA: O, Milune, jesi li to ti?

MILUN: Jesam. Al' bolje da nisam, no što jesam.

NIKITA: Šta ti je te višeš, ne gori gi pod nogama?

MILUN: Kako ne gori? Pa vidiš li ti šta je ova' moj uradio?

NIKITA: A šta su uradili oni moji? Tako i on. K'i svi. Ku će čovek od sveta?

MILUN: Kako ku će? Mimo svet!

NIKITA: Nemo se uzrujavat za džabe.

MILUN: Što, naškodiće mi.

NIKITA: Hahaha!...

MILUN: Jebem ti boga tvojega, i kad te sreto. A kad si ti umro?

NIKITA: Tu prvo.

MILUN: Ja to ne znado, ne ču.

NIKITA: Nije imao ko da ti kaže.

MILUN: Svaka govna mru.

NIKITA: Jes, vala!

MILUN: Kud si požurio, kad nisi ni ostareo kako treba.

NIKITA: Slagaše me da je bolje ovamo. Rekoše mi, o Nikita, što se mučiš te ne ideš onamo, onamo se ništa ne radi.

MILUN: Lopov zemlju pretisko, a ti teraš komendiju.

NIKITA: Moram nečim i ja da se blažim.

MILUN: No, istina, šta ti bi?

NIKITA: Sve mi bi. Godine me stigle, a niko mlađi oko mene da me ma u čemu pomogne i odmeni, no prvi u njivu, prvi u livadu. Ako ja stignem dobro jes. ako ne stignem, ono sve stoji, nema ko drugi. Potrči ovamo, stigni onamo... I tako danas, tako sutra. a život je jedan i kratak. Baba i ja sami, al' čini se. Živem čoveku mlogo treba. I odo jedan dan po Trojici u Rašku, da prodam neki sir i kupim babi opance. I, vala, prodado sir odma. Srete me jedna gospođa, pošto, čiča, sir, po to i to. 'ajde ovamo, te ja za njom tamo u stan i, ona sve kupi. Neka dobra žena, ma na oči se vidi isan. Ja odmah kući i babi opance i dođo u pijac. I kad bi usred pijace, samo mi srce otkaza.

MILUN: U pijacu? Da si znao za to, pa da ostaneš kod kupe, a da pratiš babu.

NIKITA: A, ne bi! Kud bi posle bez babe?

MILUN: Ona sad zna bez tebe. Svetislav ju grije leđa, njoj prezgodno.

NIKITA: Veliš li? Kako ju drago. ja sad ne vidim.

MILUN: Ma, mogo si ti još da živiš.

NIKITA: Pa, dosta sam i žnveo. Sedamdeset i sedam. Taman.

MILUN: Što ne mogu da se dignem da pobijem ove moje lopove!

NIKITA: Neka njija.

MILUN: Kako neka? Ostavili mi gor' onu kuću i onu lepotu. A kome? Bogovićima? Da se Bogovići šire po mojem, ne dam... Sad je sve njino. Ako je jabuka pala, Dragica će da je uzme i baci pred njojnu kravu, ako je šljiv a, tako. Noću, kad niko ne vidi, misliš da neće da pusti stoku u moje?

NIKITA: Ne znam za ove druge, al' ona neće.

MILUN: Dragica, veliš? Dragica će da ukrade ispod kokoške jaje.

NIKITA: Ada, skratile se Dragici ruke odavno.

MILUN: Al' neće bit da nije ostavila iza sebe neku munjaru.

NIKITA: Ada, saće i Bogovići. Svi silaze. Nema gor više od dve kuće.

MILUN: Otišli bestraga kad su ovako.

NIKITA: Ako se nama nije dalo, njima se može.

MILUN: Što ja nisam znao ovako. Mogao sam i ja da sam ki Vučko. Ene, što si šašav! Al' treba da znaš da sam ja Milun.

NIKITA: Mi nismo mogli. Nismo nigde radili za pare. Oči ni vide tek ono što godina donese. Puna kuća usta, a prazne ruke. Drugo su oni, drugo smo mi. Gde je naše vreme, a gde je njino! A možda nismo ni znali. Oni su mlađi, u nji su bolje oči, pa vide. I nema šta,

MILUN: Što, naškodiće mi.

NIKITA: Hahaha!...

MILUN: Jebem ti boga tvojega, i kad te sreto. A kad si ti umro?

NIKITA: Tu prvo.

MILUN: Ja to ne znado, ne ču.

NIKITA: Nije imao ko da ti kaže.

MILUN: Svaka govna mru.

NIKITA: Jes, vala!

MILUN: Kud si požurio, kad nisi ni ostareo kako treba.

NIKITA: Slagaše me da je bolje ovamo. Rekoše mi, o Nikita, što se mučiš te ne ideš onamo, onamo se ništa ne radi.

MILUN: Lopov zemlju pretisko, a ti teraš komendiju.

NIKITA: Moram nečim i ja da se blažim.

MILUN: No, istina, šta ti bi?

NIKITA: Sve mi bi. Godine me stigle, a niko mlađi oko mene da me ma u čemu pomogne i odmeni, no prvi u njivu, prvi u livadu. Ako ja stignem dobro jes. ako ne stignem, ono sve stoji, nema ko drugi. Potrči ovamo, stigni onamo... I tako danas, tako sutra. a život je jedan i kratak. Baba i ja sami, al' čini se. Živem čoveku mlogo treba. I odo jedan dan po Trojici u Rašku, da prodam neki sir i kupim babi opance. I, vala, prodado sir odma. Srete me jedna gospođa, pošto, čiča, sir, po to i to. 'ajde ovamo, te ja za njom tamo u stan i, ona sve kupi. Neka dobra žena, ma na oči se vidi isan. Ja odmah kući i babi opance i dođo u pijac. I kad bi usred pijace, samo mi srce otkaza.

MILUN: U pijacu? Da si znao za to, pa da ostaneš kod kupe, a da pratiš babu.

NIKITA: A, ne bi! Kud bi posle bez babe?

MILUN: Ona sad zna bez tebe. Svetislav ju grije leđa, njoj prezgodno.

NIKITA: Veliš li? Kako ju drago. ja sad ne vidim.

MILUN: Ma, mogo si ti još da živiš.

NIKITA: Pa, dosta sam i žnveo. Sedamdeset i sedam. Taman.

MILUN: Što ne mogu da se dignem da pobijem ove moje lopove!

NIKITA: Neka njija.

MILUN: Kako neka? Ostavili mi gor' onu kuću i onu lepotu. A kome? Bogovićima? Da se Bogovići šire po mojem, ne dam... Sad je sve njino. Ako je jabuka pala, Dragica će da je uzme i baci pred njojnu kravu, ako je šljiv a, tako. Noću, kad niko ne vidi, misliš da neće da pusti stoku u moje?

NIKITA: Ne znam za ove druge, al' ona neće.

MILUN: Dragica, veliš? Dragica će da ukrade ispod kokoške jaje.

NIKITA: Ada, skratile se Dragici ruke odavno.

MILUN: Al' neće bit da nije ostavila iza sebe neku munjaru.

NIKITA: Ada, saće i Bogovići. Svi silaze. Nema gor više od dve kuće.

MILUN: Otišli bestraga kad su ovako.

NIKITA: Ako se nama nije dalo, njima se može.

MILUN: Što ja nisam znao ovako. Mogao sam i ja da sam ki Vučko. Ene, što si šašav! Al' treba da znaš da sam ja Milun.

NIKITA: Mi nismo mogli. Nismo nigde radili za pare. Oči ni vide tek ono što godina donese. Puna kuća usta, a prazne ruke. Drugo su oni, drugo smo mi. Gde je naše vreme, a gde je njino! A možda nismo ni znali. Oni su mlađi, u nji su bolje oči, pa vide. I nema šta,

spremniji su od nas usvakom pogledu. Što jes, jes!

MILUN: Šta li rade ovi moji nagrdnici? Kako li su?

NIKITA: Šta rade? Jedu se. Pojedoše se, a sve jaki ljudi. Ona čeljad, ne znam, da l' leba jedu zajedno. Nikad mira, nikad sloge u vašoj kućn. Šta dele oni ljudi ne znam. Al' oči povadiše. Niko ni s kim ne može. A vada nikaki napredak i nemaju. Šta je nekad bida vaša kuća. šta je sad? Ne umem ti ništa više kazat, no za ibret su. To što Vučko pati od svoia sinova, to ni jedan od nas ne zna. Niko ga ni za šta ne računa, ni ga ko za šta smatra. Ma, niko nikoga ne vidi, vuče svako na svoju stranu. Ona troica, što su mu kod kuće, Novak, Zdravko i Krsman, rekoše, u zavađi su, a i ona dvoica, Mijat i Ognjen, u belem svetu bez igde ikog svoga, i oni nešto dele, tek da dobro nije.

MILUN: Stigle te, Vučko, moje kletve. Opet lepo! (Prekrsti se.) Šta je on radio od mene? Po nedelju dana on mene iije davao leba. Pođe u njivu ponese leb š njim, pođe u Kraljevo, opet š njim stavi ga tek u torbu i odnese. Ja gledam za njim, a oči mi ovolike. Ne našlo mu se ni za pokoj duše, reko sam. Otišo sam gladan na onaj svet. Najpre mi ote domaćinstvo, a onda i sve ostalo. Sve mi istera iz ruka. Isterao oči, pa išo slep ki Zarija Medar. Ako je leb u zaklopu je, ako je rakija isto tako. Gurao me je s noge na nogu. Ja sam na istini, on je na laži. Al' čekam ga.

NIKITA: Ne valja vi to, a i ne valja im ono. 'Ajde da lajemo, al' da se ne ujedamo. Ako te ujedem, zaboće te, ako me ujedeš, zaboće me. I mi ne mogosmo. Al' se odma i podelismo. Ima četiri strane sveta, pa nek svaki gleda i nek svaki bira za sebe.

MILUN: Šta smo imali da delimo nas dvoica? Sveje bilo moje i sve mu do duše dado, a on zlikovac i dušu mi uze. Pa kad neko kaže, što je Milun umro?

NIKITA: Umro bi ti i bez toga.

MILUN: Al' kad?!

NIKITA: Možda i prije.

MILUN: A, ne bi! Sakatog me je poslao na onaj svet. Ovu mi je ruku tri dana pred smrt on prebio.

NIKITA: Znao je da ti više neće trebat.

MILUN: Moja je i 'oću da je cela.

NIKITA: Ada, dođe Vučko pa vi to raspravite.

MILUN: A, čekam ga!

NIKITA. Sa će on s mojom Perkom. Zajno će oni. Ako će mret, vreme im je, za smrt su.

MILUN: Bogme, svi njini vrsnici dođoše, samo nji nema.

NIKITA: Da se nisu okovali?

MILUN: Ko se okovao pa da se okuje, moj Vučko. More, kako mu drago, mreo, živeo, no što mi urnisa ovaku njivu. Znaš li, Nikita, da nisam mrtav sad bi se ubio.

NIKITA: Što bre? Naše je bilo i prošlo. Neka sad njija malo. Aber je nem.

MILUN: Blago gebe kad mož tako.

NIKITA: Dok sam bio, baš sam bio, sad sam pao i kažem im, nema na mene niko više da računa. Hahaha! Sad mi je sve potaman, samo da mi je, da mi još ta vesela baba dođe.

MILUN: E, da mogu ki što ne mogu... Da uzjašem Dorata i prođem kroz Polje kad se ono žito žnje, pa da neko rekne, eno ga Milun Vučetić na konju. I samo mi je da nekoj srce uzdrkti, il' da neka sagne glavu.

NIKITA: O, o!... Nešto ću da te pitam, al' pravo da mi kažeš. Pričali su mi, al' opet neću njima da verujem.

MILUN: A šta to?

NIKITA: Priča se da nisi ništa voleo više na belom svetu po da obrukaš devojku. Da l' su me slagali?

MILUN: Oni vala nisu.

NIKITA: Pa što bre?

MILUN: Ništa slađe od toga nema. Nisam samo onu koja se nije lada prevarit. Al' ništa mi lakše nije bilo na ovom svetu no napit se vina i prevarit devojku.

NIKITA: Nisam znao koliko si nagrdan.

MILUN: Sve su bile moje sem jedne, a samo nju jednu sam voleo.

NIKITA: A koja je to?

MILUN: Da l' ti smem kazat? Tvoja Perka.

NIKITA: Vučko je voljaše, za Vučka je prosi.

MILUN: Pa šta fali? Al' ne bi mu je ja po sve, tek prelomio bi je dvama koliko da joj osetim snagu. I ko mi je izmače... Ti i Vučko. Eno ostare pored vas. Kraj mene ne bi imala kad.

NIKITA: Pazi, Milune, šta zboriš?

MILUN: Skuplje ne može da me košta.

NIKITA: (uhvati ga za kolir) Možda i može.

MILUN: Pa da vidim. (Rvu se.) Hahaha! Jače, Nikita, jače! hahaha! Ne osećam te. Gde ti je snaga? Hahaha! Ništa mi više ne moš.

NIKITA: Trsano te bilo!

(Jutro. Seljačka kuća. Vučko sedi usred kuće)

VUČKO: O, Simana, o, Simana, o, Simana!

SIMANA: (Simana napolju brani piliće od orla.) Abre, abre, abre!

VUČKO: Eee!... Niti te ko vidi, niti te ko čuje.

SIMANA: Abre, abre, abre!... Pili, pili, pili!... Ču kvoc, ću kvoc!

(Ulazi Simana i unosi korito za pralje i zamotuljak veša.)

SIMANA: Zakamenio ti se kljun dabogda, što mi doaka. Opet mi orao pile odneo! Nastanio mi se izedna i ne da mi bela boga. Ne mogu pile pred kućom da vidim od njega. Celu proleć se akam oko nj' i ne mogu da i sačuvam. A ne mogu! Zatreše mi se kokoške. Ne znam kaka ste to čeljad? Ni za šta ne marite. Niko bre, ni da i vabne. Što vi je to teško? Zdravko bi pustio da ga odnese na njegove oči. Novak, ako bi se nasmejao, to je sve, a Krsman ni video ne bi. Ne vredi mi gledat ni u jednoga, no da nađem negde pušku pa da ga ja sačekam.

VUČKO: Ajde dosta! Ne bilo veće štete.

SIMANA: A i ti, čiko, povazan sediš u kući, premeštaš se sa stolice na stolicu. Šta bi ti falilo da sedneš pred kuću i pričuvaš i malo.

VUČKO: E, da ti ja čuvam piliće! Pa ja ne mogu o sebi da vodim posla, duša mi je u nosu, samo čekam dan kad će da mi ispane.

SIMANA: Pa od kad je to tebe duša u nosu?

VUČKO: Pa poodavno... O, Simana, ako nešto znaš nemo da me vređaš.

SIMANA: Ja od kad te znam, ti si taki.

VUČKO: Da l' će bit?

SIMANA: Da je neko drugi ia tvoem mestu odavno bi umro.

VUČKO: Peljaj, gujo, peljaj! Imaš decu. Doće vreme pa će i tebe tvoji.

SIMANA: Ako zaslužim ki ti, to me čeka.

VUČKO: A ti nemo da zaslužiš. Ti budi bolja (Kašlje.) Daj mi lena vode.

SIMANA: Mućak, čiko! Ostada voda na stublanu.

VUČKO (kašljući) Daj mi lečka vode.

SIMANA: Nema. Kad si dono da ima? Samo ja nosim za toliku čeljad, ostado bez ruku.

VUČKO: E. otpade ti dabogda!

SIMANA: Je l' što te branim od Novaka, što te ranim? (Simana pere. Vučko iz nedara vadi hleb i jede ga.)

VUČKO: Nećeš da mi opereš košulju?

SIMANA: Ne smem od Novaka.

VUČKO: A ti je operi kad Novak ne vidi, kad niko ne vidi.

SIMANA: Da mi bolje decu kuneš?

VUČKO: A, što i kunem? Šta si me put za srce ujela. Ajde ćuti, naksu jedan!

SIMANA: Što, da nisam nešto pogrešila? Ti, da si neki čovek, ti se ne bi tako mučio, no bi umro i već odavno smirio te jadne kosti. A što ne možeš i što se mučiš? Zaslužio si. A ko zasluži nek i ispašta.

VUČKO: O, Simana!

SIMANA: Milun te je kleo i prokleo, i nas s tobom.

VUČKO: O, umukni!

SIMANA: Nisi valjao, nisi! (Plače.)

VUČKO: Ko, ja ne valjam, neka mene. A šta je s vama? Što vi ne valjate?

SIMANA: I mi s tobom. Kaka sam ja bila kad ste me doveli? Ajde, kaži!

VUČKO: Ki vila.

SIMANA: A kaka sam sad? Ništa u mene zdravo nema. A i ovo što se borim i radim nigde mi se ne vidi. Od dvaest jaja izleglo mi se samo dvanaestoro, četiri odneo orao, jedno zgazila kvočka, te jedva sedam. Sad ću da se naljutim i da prekinem sve do jednoga. Pa kad nemam više, da znam, da nemam ni ovija sedam.

VUČKO: O, Simana, veselice moja! Da l' znaš za čim plačeš? Novak prodaje Priboj. Sve će da proda. Ostaviće ti decu bez stope zemlje. A imaš decu od najlepše ruke.

(Vučko kašljući izađe iz kuće.)

SIMANA: Majku vi Vučetičku! Više sam suza prolila u ovoj kući no što sam vode popila. Nek radi kako zna. Nek sve proda. Ada, za to neću da znam. Koliko su ova deca moja, toliko su i njegova, nisam ja ni jedno iz roda dovela. Misli za ovo, misli za ono... Dokle bre!?

(Vraća se Vučko)

VUČKO: Eve ga Novak.

SIMANA: Kad pre dođe?

VUČKO: Natovario puna kola sena da od grde ne smeš da i gledaš. Psuj ga.

SIMANA: Neka ga, neka! Dok jedan dan vrat ne slomi...

VUČKO: Kako li je prošlo ispod groblja? Rekoše srušio se put.

SIMANA: A kad je on išo putem?

VUČKO: Pa kud li je prošlo?

SIMANA: Otkud ja znam! Kud i svi bandoglavi. (Simana pere. Vučko sedi. Ćute.)

VUČKO: Što se ova žena ne diže i ne tera ovu stoku? Izgrija sunce.

SIMANA: Ej, sa će Novak da viče!

(Ulazi Novak)

NOVAK: Šta radite vas dvoje?

SIMANA: Šta radimo! Rečkamo se.

NOVAK: Ako, ako, samo kad ne dangubite.
SIMANA: Kako prođe ispod Kovačevca?
NOVAK: Jedva. Da ne bi Nikite i Miluna odo pod put.
SIMANA: Nisi valjda preko groblja? (Vučko se krsti.)
NOVAK: Ja jesam. Udario sam po dupetu obadvoicu.
SIMANA: Crni, Novače, imamo ovu decu.
NOVAK: Da mi ne podigoše zadnji kraj, sa sve volovima i kolima odo ja u onu rovину, pa kom obojci kom opanci. Ali nađoše mi se ljudi na ruki. Nikita diže i tako i tako, al' naš Milun ki mladić, jebem mu boga njegovog. Hahahaha!...
SIMANA: Bože, sakloni! Da l' si upamet?
NOVAK (Vučku) Pita me Milun za tebe, šta radi Vučko i kako je. Reko, ostao je kod kuće, čuva Simani piliće, al' može lako da i on krene naviše. A, čeka te!... Šta veliš?... Ni crno ni belo.
SIMANA: Novače, šta ti je? Da l' si lud, il' si pijan?
NOVAK: Lud sam. (Vučko se diže i pođe k vratima.)
NOVAK: (Vučku) Pazi se kad budeš preko praga.
SIMANA: S kim si se to svadio?
NOVAK: Još niskim, al' moraću se svadit opet jedan dan.
SIMANA: Pa s kim, kad si s celim svetom u zavađi?
NOVAK: Su svima ispogether... Što ona stoka leži?
SIMANA: Nema ko da je istera. Ne mogu ja svud da stignem.
NOVAK: A gde je Kruna?
SIMANA: Ene je u krevetu. Leži.
NOVAK: A šta je boli?
SIMANA: Ništa je ne boli, no ne da ju Zdravko.
NOVAK: Kratka im noć bila. Idi mi je zovi.
SIMANA: Nemo, Novače, nemo, lepi, skočńće Zdravko.
NOVAK: Gde je bio jutros da skoči, kad sam ja pre zvezde pošo na Bukov kolac. On čuva ženi dupe a ja dirindžim. Gde je Bukov kolac, ej! Ja sam se pre digo, otišo, natovario puna kola sena i došo, a on se još nije naležao. Idi mi je zovi.
SIMANA: Nemo, boga ti! Neka i još malo, mladi ljudi.
NOVAK: Nisam ni ja toliko star da ne bi mogo.
SIMANA: Ima od dana dosta.
NOVAK: Ajde, ajde, nemo da je ja zovem.
(Ulazi Kruna.)
NOVAK: Dok se vi naležaste, Jelka Bogovićka okresa celu šumu.
SIMANA: Da smo svi ki Jelka, gde bi ni bio kraj.
NOVAK: Ti ćuti. (Kruni.) Što se ne dižeš i ne teraš ovu stoku?
KRUNA: Ne mogu od Zdravka.
NOVAK: Iz jutra ti ne da Zdravko, iz uveče ti se ne da mimo Zdravka, a kuća nije na zemlji no na dobroj ženi.
SIMANA: Nemo, Novače! (Iza Novakovih leđa daje Kruni znak da ćuti.)
NOVAK: Što sinoć dođe onako dockan?
KRUNA: Što dockan?
NOVAK: Došla si u mrak. S kim si bila?
KRUNA: Ja ni s kim.

NOVAK: Mene si našla da lažeš. Kad misliš da te niko ne vidi, znaj, ja te gledam.
KRUNA: Mnogo dobro vidiš.
NOVAK: Nije mi lako. Velika mije to muka.
KRUNA: Imam i ja muka, nije ni meni lako.
NOVAK: Vada i jes velika, toliki ljudi. A imaš li ti tvojega čoveka?
KRUNA: Ja imam.
NOVAK: Kolika je ta tvoja muka kad je onoliki čovek ublažit ne može?
KRUNA: Nije mene do toga, no što nemam oko čega ruke da svijem.
NOVAK: Ako je do toga, donesi ju, Simana, kudelj i dve kudeljice vune.
KRUNA: Nemo da me vređaš!
NOVAK: Danas gledaj u vreteno i nećeš imati kad da gledaš na stranu.
KRUNA: Ti imaš decu.
NOVAK: Pazi, Kruno, ja vrludam, na stranputici sam, al' pođem nekad i ja putem. Nemo da mi se desi da zbog tebe ne mogu čoveka u oči da pogledam.
KRUNA: Digni ruke od mene, molim te. Ima ko da misli o tem.
NOVAK: Koliko mi odbiješ od obraza, toliko ću ti odbit od guzice.
KRUNA: Ima ko će to.
NOVAK: Nema. Oči si mu zamazala i ništa ne vidi.
KRUNA: I vidi i zna.
NOVAK: Pa šta čeka? Gde su mu ruke?
KRUNA: Zar mene da udari? Pa ja nosim njegovu jalovost.
NOVAK: Il' on tvoju.
(Kruna se zaleti i udari Novaka. Novak ne otrpe, no udari nju.)
NOVAK: Sad ću da te izudaram da se upišaš tu. Vaša je i nosite je, al' neću da vi ja nosim, ni moju niko ne nosi.
KRUNA: Ti imaš decu.
NOVAK: Al' mnogo šta i ja nemam. Vidim ja, poneo te đavo.
KRUNA: Daleko mi crkva.
NOVAK: Ako ti je crkva daleko, molitva nije. Ideš u Jasikovac svaki dan, pa stani pod ono sveto drvo Molitvu i pomoli se bogu. Spusti se na zemlju, prekrsti se i ostavi štogoć... neku jabuku, jabuka je rodno drvo. Mladena je odnela blizinu, pa se obliznila. I obleti molitvu triput... Ako je do boga.
(Simana donese kudelj i maramu s vunom.)
SIMANA: Ajde, Kruno, idi.
NOVAK: To do noći da opereš, inače nemo da se vraćaš ka kući. I oću pre sunca da si u Jasikovcu i za sunca da si kod kuće.
KRUNA: Svi vi ponešto očete.
NOVAK: Dok jedan leb jedemo, ima da je tako.
(Kruna ode.)
SIMANA: Daj da ge prezujem, donela sam ti čiste čarape.
NOVAK: I što je lepa, grom je ubio. O, Zdravko, nije ti lako.
SIMANA: (Simana prezuva Novaka) Gde lako? Pogibe trčeci za njom i ne može da je sačuva. Ajd, njoj je najteže. Nisi trebao da je biješ, ki da si ti bolji.
NOVAK: Ja nisam ni rođen da valjam.
SIMANA: Da sam jača, ponegda bi te bila.
NOVAK: Hahahaha, a što?

SIMANA: Tako, što ostare, a pamet ne steče. Dođe mi juče Mladena, plače. Suza ju suzu stiže. Šta je, ženo, te plačeš, upita je ja. Kad ona sasu, sve crnju i grđu. Tvoj Novak ovo, tvoj Novak ono, i ovo i ono i ovo i ono. Što ne ostaviš bre ženu na miru?

NOVAK: Kaki da je ostavim.

SIMANA: Ima da je ostaviš!

NOVAK: Ma, ne biva.

SIMANA: Ako ju se ne okaniš, ona je rekla da će da ti napravi neku nesreću.

NOVAK: Šta? More, ako je ja uvatim u ove moje ruke pa je tresnem o zemlju. Ona je našla s menom boj da bije. A, ni ja više ne valjam! Pre deset godina nije smeo čovek putem da me sretne, to je samo duvao neki vetar iz mene. A sad našle žene s monom da sade vrgove... Baš je našla s kim će.

SIMANA: Ona žena voli svojega čoveka i neće da te vidi.

NOVAK: Oće, oće! Ima i mene da voli, ako treba.

SIMANA: Da možeš! Nego da ju se okaniš.

NOVAK: Kad mi plati za ovo što mi je učinila.

SIMANA: Šta ti je? Nije ti ništa napravila, ona je to rekla da će da ti napravi ako ju se ne okaniš.

NOVAK: Napravila, napravila! I to, znaš kako. Da nisam jutros otišo, propala bi mi ova dva sena. Razvalio i beše neki i ostavio u vrolju. Šta misliš da je pada kiša? Satrulo bi mi sve na ledini. I što ne znado za to pre.

SIMANA: Nije to ona.

NOVAK: Nego ko? Samo ona! Ko bi smeo da razvaljuje moje plastove. Samo nek mi padne šaka.

SIMANA: Nećeš vala!

NOVAK: Manj' da je ne sretnem.

SIMANA: Morada je. Naterala je muka. I ja bi.

NOVAK: Tebe je žao.

SIMANA: Mene jeste. Četvorostruke suze lije. A što? Ni kriva ni dužna. Nema mira od tebe, ne daš ju iz kuće izać. I jako ti je, trebala je još da uzne šibicu pa da ti ga upali. Oćeš da ju napraviš nesreću kod čoveka. A i popriča mi da ne daš Ranku da prevuče ono malo sena na Brdu preko naše deteline.

NOVAK: Ne dam.

SIMANA: Ona je žena mlada, a ti si bre ostareo. Neće ona mlada tebe staroga da gleda.

NOVAK: Ko star? Je l' ja?! Hahaha. Nisam more.

SIMANA: Ona Ranka voli, i ne smeš tu da se mešaš.

NOVAK: Pa tu je tek najlepše.

SIMANA: Isti si Milunina.

NOVAK: Pa, deda mi je.

SIMANA: Može reć Ranku, te će te noću negde sačekat. Nemo da ti nisam rekla. Ene ti Milosija. Ona je žena udovica! Oia je žena bez čoveka, sama, pa kod nje idi.

NOVAK: Ne mogu ja s Dragićem da se guram oko jedne streje.

SIMANA: Znam je da bi ti teo da si jedini. Kune te. A što da mi te kune?

NOVAK: (ustaje) Znači, taka i taka stvar. Daj mi nešto da pojedem pa da idem da stovarim i uplastim ono seno.

SIMANA: Kako ćeš sam? Da zovem Zdravka da ti pomogne?

NOVAK: Neće on imat kad, dok se digne, dok jede, a mora krenut i do Jasikovca da vidi

šta mu Kruna radi. Miruju l' ju ovce.

SIMANA: E, neće vala!

NOVAK: Neka ga, neka! Sam ću ja i to.

(Simana mu daje da jede.)

NOVAK: Šta bi s Vučkom?

SIMANA: Ene ga napolju. Celo jutro snuje, a u kuću a napolje. Mora da čeka Krsmana.

NOVAK: Što, a gde je Krsman?

SIMANA: Još sinoć se digo, uzjao Dorata i nema ga celu noć i eve i celo jutro.

NOVAK: Što se ne ženi, jebem mu rujno vino, no mi satire onakvog konja.

SIMANA: Iz prije nije bio ovaki.

NOVAK: Proće ga go, nema ni on snage odviše.

SIMANA: Ne smem nnigga da mu rekнем, al' žao mi ga. Vidim nešto ga muči.

NOVAK: Ništa mu drugo nije, no mučan u pamet, pa samom sebi dušu vadi. Ovamo ne može bez nje, a ovamo neće da se ženi. Tries i peta mu a još nešto misli.

SIMANA: Dok on smisli, uzeće mu je neko.

NOVAK: Neće more! Vidi i on da je i ona obnevidela od njega.

SIMANA: Al' on izedna više da neće da se ženi.

NOVAK: Šali se to on. Kad neće da se ženi, i kad je ne voli, šta mu je? Što ludi? Koja ga muka oborila?... Ne zna on da je jedna Jelka.

SIMANA: Kruna ga zapodeva i on tako veli.

NOVAK: A što Krunu to boli? On i ako se oženi, on će doves Jelku, a jok Miljojka.

More, nemo ja da upredem konopac pa da ju pokažem zvezdu. A i on! Nemo da jede govna, no nek se ženi.

(Uđe Vučko.)

NOVAK: (Vučku) Nema ga. Doće on, no ajde mi leba da jedemo. (Vučko sedne za sto, al' ne jede) Ne možeš?

VUČKO: Ne mogu.

NOVAK: Da nećeš da mreš?

VUČKO: Nema od toga ništa.

NOVAK: A možeš li bar da se odmoriš?

VUČKO: Odmoriću se ja tek kad umrem.

NOVAK: Odmorićeš se ti i prije, čovek padne s kruške pa se odmori.

VUČKO: Nema mene pored tebe odmora.

NOVAK: No?! A što to?

VUČKO: Rekoše mi da prodaješ Priboj?

NOVAK: Prodajem.

VUČKO: A koga si pitao?

NOVAK: A koga sam trebao da pitam?

VUČKO: Ja mislim da ti imaš nekoga starijega pred tobom.

NOVAK: Kažu u koga je čaša u toga je molitva.

VUČKO: Ma, još sam ja bre živ! (Ulazi Zdravko i seda za sto.)

NOVAK: To ti se samo čini.

ZDRAVKO: Niko ti to ne osporava.

VUČKO: Zar ja da otiđem tamo u vodenicu pa da sednem u tuđu zemlju?!

NOVAK: Pantiš li, kad si zadnji put išo u vodenicu?

ZDRAVKO: Prodaće on i vodenicu ako ni je muka od nje.

NOVAK: Sve ću da prodam.

ZDRAVKO: Da smeš?

NOVAK: Hahaha!

VUČKO: Sve što si prodao, sve će da ti se zaračuna na delbi.

NOVAK: Nema delbe. Vučko dok je živ, neće da ne deli, a njemu u sorti nije da mre. Još ćemo mi pre, moj Zdravko.

VUČKO: Znam ja da ti jedva čekaš da me vidiš u vr sata, al' neću ja da mrem još. Neću!

NOVAK: Nećeš ti nikad. Ne može više svak ni da umre. To je nekad moglo, al' više ne biva. To se Milunu prošlo. Druga su vremena sad došla.

ZDRAVKO: Mnogo si se ti osilio.

NOVAK: I ti bi da je cela kuća na tvoja leđa. I gde si se našo to da mi kažeš. Ti ne možeš bre onu jednu ženu da držiš no ti drugi pomažu.

SIMANA: Crni Novače!

ZDRAVKO: Da još nije nje kud bi, al' ona ti je rus u oku.

VUČKO: Ajde, ljudski!

NOVAK: A tebi je kamen na srcu.

ZDRAVKO: Al' opet je to moj kamen.

NOVAK: Tvoj, tvoj!

ZDRAVKO: A znaš li ti čije ti kamenje i čiju zemlju prodaješ?

NOVAK: Moje.

ZDRAVKO: A gde smo Krsman i ja? Nisi ti jedini u majke.

NOVAK: Nisam jedini u majke, al' sam jedini u njivi, al' sam jedini u livadi. A gde ste vi? Nigde! Kad si ušo u livadu, kad si ušo u njivu, kad si pokosio, poplastio, pooro, zdenuo, posijao, obrao, dono, preno, dao, uzo? Ej! I Krsman. On samo kad mu kažem. Znaš li ti gde su dva sena iz Belaca?... U Belcima. Ako i ja pokosim, pokošena su. Ako i ne pokosim, ostaše.

ZDRAVKO: Moj deo je moj, a da l' ga ja radim il' ostavio u batalu, to tebe nemo da boli.

NOVAK: Koji tvoj deo? Pa rekosmo l' da nismo podeljeni? Nek ne podeli. Ja 'oću, ja pristajem. Sad! Svi su već odavio podelili.

VUČKO: Nek se ceo svet podeli, vi ima da ostanete nepodeljeni. Za jednem astalem, za jednem čanakem, oči da vadite.

SIMANA (Novaku) Ceo dan se presvađa, kako te usta ne bole?

NOVAK: Danas me dopalo ovako, sutra će bit drukše.

ZDRAVKO: A gde su Ognjen i Mijat? Sutra kad dođu i oni nose deo.

NOVAK: Ko? Hahaha!...

VUČKO: Osam godina ima kako ne dolaze, prosto im ne bilo.

NOVAK: Gospoda su i put zaboravila.

ZDRAVKO: Neće bit!

NOVAK: Ako nisu, nek ga zaborave.

ZDRAVKO: Priboj je svija nas.

NOVAK: Samo moj. Kad ja radim i kad ja plaćam porez, gde ste svi vi, majku vi golu?

ZDRAVKO: Ako si radio ti si i vajdio.

NOVAK: Znaš li, Zdravko, gde si?

ZDRAVKO: Na zemlji.

NOVAK: Na moija leđa.

ZDRAVKO: A ono što zaradim u rudniku, gde je to?

NOVAK: Gde i ono što ja zaradim. Od toga ne možemo ni ti ni ja ni dvaput da se poseremo. No ćut, dok mi ne preleti ona moja ptičica, pa viknem i sve isprodajem.

VUČKO: Ela, ela! Al' nemo da zaboraviš da ostaviš kamen za pod glavu.

ZDRAVKO: Da nije Krsmana odavio bi te ja zgazio.

VUČKO: Ostaće vi dosta i bez Priboja. Ajde, ljudski!

NOVAK: Ako me ti zgaziš, nemo niko da me zatrpava.

ZDRAVKO: Nemo da misliš da mož' kaki ti oćeš.

NOVAK: Kad isprodajem ovo naše, onda ću da prećem na ono Boškovo.

ZDRAVKO: Kad bi ti Boško dao.

NOVAK: Što, da ga neće tebe dat?

SIMANA: Ne bilo ti zemlje dosta ni na grobu, što me pojede sa njom. Imamo ovu decu, što nekad ne pomisli na nji. Da l' će njima sutra trebat?

ZDRAVKO: Taj misli samo na sebe.

NOVAK: Da i ti ne odevaš, i obuvaš il' raniš?

(Ulazi Krsman)

KRSMAN: Podaviše ni vuci ovce na Stanilovici.

ZDRAVKO: Što ne davi ljude nego ide u ovce.

NOVAK: Ne misle oni ki ti, Zdravko.

SIMANA: A koliko?

KRSMAN: Tri.

SIMANA: Ej!

NOVAK (ruga se) Ej!

VUČKO: Jako su! Kad vi, pored tolike popaše, napuđujete ovce.

NOVAK: A što? Što je Zdravkovej Kruni teško da i čuva. E, ne može ovan da čuva ovce dok Kruna traži đavola.

VUČKO: Samo ima svet da se ukorava s vama.

ZDRAVKO: Nije to od juče. Znamo se mi.

VUČKO: Šta 'oćeš da kažeš, Zdravko?

ZDRAVKO: Znaš ti.

NOVAK: Hahaha!...

VUČKO: Ajde, lani!

KRSMAN: Dosta, Zdravko.

NOVAK: Ujedi ga. Hahaha!

KRSMAN: Ajde da lajemo, al' da se ne ujedamo, što vikaše Nikita.

NOVAK: To je Nikita jeo govna, a ko to može svaka mu čast.

SIMANA: Zar ništa ne ostade od nji?

KRSMAN: Baš ništa.

SIMANA: Ej, onake ovie!

ZDRAVKO: Da je šteta, šteta je. U svakoj je bilo što vune, što mesa.

VUČKO: Pojede ne naša rđa.

SIMANA: A da l' znaš koje su tri?

NOVAK: Jebem ti boga ženskoga, šta više zatrakuješ kad znaš kaka si. Puknuće ti srce! Đavo vi u ovce, nek su čeljad živa. Šta toliko pereš, nismo posrani.

KRSMAN: Kako ko... A ko je oprao onu moju preobuku?

SIMANA: Kruna.

KRSMAN: Zdravko, ja mislim da ima Kruna koga da pere. Mene nemo niko da pere i

nikaki poso da mi čini.

ZDRAVKO: Ene đavola. a što?

KRSMAN: Mogu ja sam sebe da vodim posla.

ZDRAVKO: Nije ona ništa loše mislila.

KRSMAN: O tom neću da mislim.

NOVAK: Ja ga sasvem razumem. Ima on veliku misao i bez toga. Al' bi te molio, Krsmane, da mi siđeš s konja. Možeš valjda da misliš i kad ideš peške. Konj ni je star n nepokretan, a ti si mlad i obesan, satrćeš ga. Znaš li ti kadašnji je on? Siđi, pa misln koliko ti drago.

ZDRAVKO: Kad si pre stigo, da mu je izmeriš?

NOVAK (Krsmanu) Jesi li ga napojio i naranio?

KRSMAN: Jesam.

VUČKO: Nemo da ga ljutite.

ZDRAVKO: Što ljutimo? Ja bi reko da je on pun veselja.

NOVAK: A, nije mu lako. Vidim. O, Jelka, Jelka, što mu srce izvadi!

ZDRAVKO: E, našla se jedna i tebe da satre.

NOVAK: Ne zna se ko će koga. Ene je u Jasikovcu, kreše šumu. Velika je muka i nju oborila.

ZDRAVKO: A baš o Troici u Pavlici na saboru, pitala jedna Krunu, je l' istina, veli, da onaj vaš Krsman nije ženu tako. Naumi da valjda da te načne.

VUČKO: Zasviraj i za pojas zadeni.

NOVAK: I, što nisam mlađi, ja bi znao šta bi s njom. A, mlogo rano sam ostareo. Aa!

ZDRAVKO: Pa, šta bi?

NOVAK: I, šta bi! Šta ne bi.

ZDRAVKO: Stavio bi je u nedra, al' žižak je to, pa peče. Sagoreće te.

NOVAK: Da sam ja Zdravko. Kakva nedra, pod noge, bre.

VUČKO: O, ne skrnajte, o ne pogante, o gadovi. Ja, pa ne mogu više da ve slušam.

ZDRAVKO: On ćuti.

NOVAK (Krsmanu) Mudruješ.

KRSMAN: Konj nije toliko star a i potkovan je, a i ja se još držim.

NOVAK: Misli, misli! Al' ja ti ne bi reko.

ZDRAVKO: O, Krsmane, sa svijja strana je prose. Mijat iz Osoja prosio je šest put i sinoć ga je i sedmi put odbila.

NOVAK: Sve zbog tebe.

VUČKO: Ne treba njemu tolmač.

ZDRAVKO: Al' što je danas, ne mora da je i sutra.

NOVAK: No smanji misao.

ZDRAVKO: A šta ju manišeš?

KRSMAN: Prekrupna je ona za mene.

NOVAK: Ako je samo to, usitnićeš je lako.

KRSMAN: Nije to kamen, moj Novače.

NOVAK: Al' opet, šta je to za tvoju snagu?

SIMANA: O, ne tupte više zube, no idite na poso. Veća je njegova vera u nju, no vaša u boga.

NOVAK: Pravo kaže.

SIMANA: Diž' te se jednom, sunce sve sagore.

NOVAK: Da pe dangubimo. Ja odo da zdenem ovo sena sa Kona, a ti, Zdravko, kreni malo do Jasikovca, te vidi sad kad je vuk pojeo ovce, miruje li Kruna.

ZDRAVKO: Ajde, ajde!

NOVAK: A šta ću s tobom, Krsmane? Pismen jesi, Al' opet ne bi ti ništa bilo da pokosiš onu detelinu kod Molitve. A šta ti, Simana, radiš?

SIMANA: Ja ovo da prostrem, pa da popečem ove lebove.

NOVAK: Ovako ćemo. Ti, Simana, nemo sad da pečeš te lebove.

SIMANA: Nego kad? Ukiselo mi testo.

NOVAK: Neka testa, nego ajde ti misli danas, samo dok Krsman pokosi to deteline, da on ne izdangubi, pa posle mesi.

SIMANA: Šta ti je to? Nemo molim te da mi zavijaš pamet, ja i ovako ne znam kud glavom udaram.

VUČKO: Izlazite iz kuće danas. Napolje, pa vetrljajte.

NOVAK: Ako požuriš, srešćeš je u Jasikovcu. I nemo da ljutiš đavola, poseće celu šumu, pa ku ćemo posle. (Novak ode.)

ZDRAVKO: More, videla te je ona kad si došo. I sa će se ona učinit nekom poslem. (Zdravko se diže.)

SIMANA: Ku ćeš ti, Zdravko?

ZDRAVKO: U Jasnkovac.

SIMANA: A što ne pomogneš malo Novaku? Sam je doterao onoliku silu čak s Bukovog koca, pa nije pravo da to opet sve kroz njegove ruke prođe.

ZDRAVKO: A neću. Neka ga neka, da vidi ko je Zdravko.

SIMANA: Ki da je malo zdenuo. Neće mu bit ni prvi. a ni poslednji pug. A ti, sto koza da čuvaš pre ćeš da i sačuvaš nego nju jednu. Kad žena 'oće, nema toga što će da je sačuva.

ZDRAVKO: Znam ja to i bez tebe, Simana. (Zdravko ustade i ode)

VUČKO (Simani) A što da mu tako rekneš?

SIMANA: Zato što je pas.

VUČKO: E, na dobro vi bilo!

(I Simana skupi ono što je oprala i iznese ga iz kuće)

VUČKO: Šta im ćutiš?

KRSMAN: Oni su svi, a ja sam baška.

VUČKO: Vidim. Pa ćuti. I nemo s njima da imaš nikakvu sumešu. A, pazi se Zdravka.

KRSMAN: Što Zdravka?

VUČKO: Pozlio se. Namučti ga ova žena.

KRSMAN: Kako si danas?

VUČKO: Ne valjam. Zaptiva me jednako ovde i krata mi se noge. Samo ne mogu. Daće bog da zatvorim oči i da se jednom i ja odmorim. Celo jutro te čekam, 'oću nešto s tobom da prozborim, pa ne mogu.

KRSMAN: A šta to?

VUČKO: Vidim, ide mi smrt. Mislio sam i mislio, i rešio, al' opet neću sam. Ti znaš, slušao si a i ja sam ti pričao, da Milun i ja nismo mogli. I ne bi hteo sutra, kad umrem, da me saranite pored njega. Nikad nismo mogli, ni u dobru, ni u zlu. A ne bi! I prosto vi ne bilo, ako me odnesete u Kovačevac. Neću... Ne mogu, nigde s njim. Jok, jok. Vidi sa ovema, pa me zatrpajte u onoj livadi na Blatu. Ono nije neka zemlja. Šta veliš?

KRSMAN: Biće kako ti kažeš.

VUČKO: Tako misliš ti, Al' šta će reć Novak i Zdravko. Opet moraš videt s njima, ne

možeš sam.

KRSMAN: Zboriću.

VUČKO: Gledaj još danas, voleo bi da znam šta misle. Ja s njima ne mogu. S Zdravkom zbog one žene, a Novak znaš kako je. Jutros smo se opet svadili.

KRSMAN: Što?

VUČKO: Prodaje Priboj.

KRSMAN: Priboj?

VUČKO: Priboj.

KRSMAN: A kako misli mene da preskoči?

VUČKO: Iz mesta, ki sve.

KRSMAN: Preterao je svaku meru.

VUČKO: Ne daj, Krsmane, ispreči mu se. On još samo tebe zna za stra.

KRSMAN: Ko ti to reče?

VUČKO: Poručio mi Boško po jednom čoveku.

KRSMAN: Doteraje cara do duvara. Šta mu je trebalo da me ljuti?... Ako mi sad stane na senku izvadiću mu oko.

VUČKO: Ako reknu — ne može na Blato?

KRSMAN: Ko će da rekne?... Sam sam kriv. Priboj, kažeš.

VUČKO: Zatrpaj me bilo gde, al' ne daj da me nose u Kovačevac kod Miluna. Dosta sam se ja mučio, nek mi se bar kosti odmore.

KRSMAN: Ne može on miran.

VUČKO: A čim ja umrem, vi ćete se sigurno delit.

KRSMAN: To se zna.

VUČKO: Pazi da te ne podvale, oće oni. Zdravko odvaja pare za kuću, Novak će uzet ovu. A ku ćeš ti?

KRSMAN: Daće mi onu staru.

VUČKO: Zar da se vraćaš navise?

KRSMAN: Šta fali?

VUČKO: Pa svi silaze.

KRSMAN: Ništa oni mene ne trebaju. Nit oni mene, nit ja njima.

VUČKO: I vuci siđoše do Stanilovice.

KRSMAN: Vuk na vuka neće.

VUČKO: Kad bi se oženio, Boško bi ti dao sve njegovo imanje.

KRSMAN: Šta će mi? Mene ni ovo naše ne treba.

VUČKO: Ja bi reko da ti voliš ovu Jelku Bogovičku.

KRSMAN: Volim.

VUČKO: I da ona tebe voli.

KRSMAN: Voli.

VUČKO: Pa, kako šta će ti? Da se oženiš, da se zakućiš, da se zarodiš. Sve ti to valja jedama.

KRSMAN: Ako moram iod sunce, ne moram pod bruku. Neću da se ženim, ništa od toga.

VUČKO: A što, Krsmane?

KRSMAN: Nije to za mene. Dosta je i ova jedan Krsman na svetu, dvoica bi bida previše. Čovek treba najpre da je čovek, a jok ki Novak, ki Zdravko, ki ja.

VUČKO: Nisi ti ki oni. Niste vi jedno.

KRSMAN: Ako ja nisam i gori.

VUČKO: Ne znam šta bi dao da mi Jelka preko praga pređe, da je vidim u mojoj kući.

KRSMAN: Nit je ona za ovu kuću, nit za mene. Dobro je ono... a dobro i zlo ne idu zajno.

VUČKO: Da mi je da znam, ko je zaslužio ovo što mi ispaštamo.

KRSMAN: Mi sami. Svaki svoje. Znam kako treba, al' ja tako ne mogu.

(Ulazi Jelka.)

JELKA: Dobar dan i ovamo. (LJubi Vučka u ruku)

VUČKO: Živa bila, Mile, živa bila. Kojem dobrem, Jelka?

JELKA: Nešto tkem, pa dođe da pitam vašu Simanu da mi da jedno brdo, ona naša su prečesta.

VUČKO: E, ne staješ koliko voda. A, šta ti radi majka?

JELKA: Osta za razbojem.

VUČKO: Proletos rekoše ore Jelka, jutros ću, krešeš šumu. Nemo to da radiš. Nije to za žensku snagu.

JELKA: Šta ću kad moram? Nemamo čoveka u kući.

VUČKO: A šta ti je s onem bratićem?

JELKA: Nije još stigo u snagu.

VUČKO: A što Milunka ne zapne malo?

JELKA: Ne može ni ona. Stigla je staros.

VUČKO: Kaki ne može! No udaj se ti, Jelka.

JELKA: Doće i taj dan.

VUČKO: Zborite l' vas dvoje?

KRSMAN: Zborimo.

VUČKO: Zborite, zborite! Odo ja da vidim šta bi od Simane.

(Vučko izađe a Krsman i Jelka ostaše sami. Duš puše i gledaju se)

JELKA: Što ti konj rama?

KRSMAN: Ne rama.

JELKA: Rama, rama.

KRSMAN: Možda noću kad ne vidi put.

JELKA: Pun je mesec, beda noć.

KRSMAN: Ja sam mislio ti tkeš.

JELKA: I kad tkem, ja ne spavam... Il' mu ne daš na izvoru vodu da pije?

KRSMAN: Zar ti misliš da ja ne žednim?

JELKA: Krsmane!

(Jelka mu priđe. Skloni mu kosu sa lica i izljubi mu lice. Krsman zgranut pusti niz nju svoje ruke i nežno je prigrlji. Dok oboje ne obamreše)

JELKA: U Osoju polehla ti trava. (Krsman se trže.) Idi kosi.

(Kad Jelka ode prođe neko vreme, pa uđe Simana.)

SIMANA: Gde je Jelka? Šta bi s njom? (Krsman joj ne odgovori.)

SIMANA: Ko me s vama sastavi, pukla mi glava.

(Jasikovac. Krana sedi i prede a Zdravko stoji nad njom.)

KRUNL: Ja nisam kriva, nisam! Ja mogu, nije do mene... Ja moram da ga rodim.

(Ispusti kudelj i uhvati Zdravka za ruku.)

KRUPL: Ajde! Ustaj!

ZDRAVKO: Ne mogu umoran sam.

KRUNA: Ajde, noge mi se bele.

(Zdravko je podiže od zemlje i uvuče u zagrljaj.)

ZDRAVKO: Idem da nasečem pritke da poduprem onu našu lozu.

KRUNA: Gde ćemo? U goru, u vodu?... U vis! (Smeje se.)

ZDRAVKO: Odoše ti krave u detelinu.

(Kruna se izvuče iz zagrljaja i odgurnu ga)

KRUNA: Ti si kriv.

ZDRAVKO: Nisam.

KRUNA: Kriv si.

ZDRAVKO: Nisam.

KRUNA: Od kud znaš, kad tuđu ženu tako nisi.

ZDRAVKO: Ne znam.

KRUNA: (Kruna mu ulete u zagrljaj. Smeje se i plače) Ni pod koga više neću da legnem.

Ne mogu više. Pre ću pod zemlju, no pod tuđega čoveka. Tuđ čovek, tuđ jastuk... U oči me gledaj. Ja mogu, nije do mene. U svakoj brazdi oču da rodim po jednoga sina. Ja to mogu, Zdravko. Kako Simana može, a ja ne mogu. Sve žene mogu, a ja jok. Mogu i ja. Nisam ništa učinila, nisam zgrešila. Pa što onda? O, Zdravko, kaži mi ako znaš? O bože, jebem te u glavu! O bože, jebem ti nebesa!... Nema ga. Ništa nema. Samo rupe, ovolike rupe. Zdravko, ove mi sovre, što bez nje ne možemo!... (Klekne na zemlju.) Ne rodim li ga do Troice, nek me zemlja ne čeka. Prekinuću zvono u crkvi. O Zdravko, ja učiniću nešto... Ma!... Ma, obesiću se o ovu Molitvu.

ZDRAVKO: Odo ja, a ti isteraj krave iz deteline, doće Krsman da kosi... Čoveku treba ognja. Ko će vatru u pepelištu da mi drži?

KRUNA: Smrzni se ako ne mož...

(Zdravko pođe pa se povrati.)

ZDRAVKO: Gradim ti kuću.

(Kruna baci kudeljku na zemlju, uhvati se za njega i odoše.)

DRUGI ČIN

Seljačka kuća. Ulazi Simana pa za njom Vučko.

SIMANA: Majku vi Vučetičku, i ko mi ve reče, i ko mi ve kaza! A, nećeš ti kod mene kako ti oćeš.

VUČKO: Što si ga bila?

SIMANA: Il' će da valja, il' ću da ga prekinem.

VUČKO: Šta ima da valja od onoličke makanje?

SIMANA: Ja sam ga rodila i neću da crvenim zbog njega.

VUČKO: Ne smeš više da ga udariš.

SIMANA: Da ga pustim, nema na koga da se ugleda.

VUČKO: E, ne mogu ja to da gledam!... Šta bi s njim?

SIMANA: Ene ga obleće oko kuće.

VUČKO: Samo što je došo, ti si uvatila da ga biješ. Baš si našla kad ćeš.

SIMANA: Šta ću mu drugo kad ne sluša?

VUČKO: Šta je zgrešio?

SIMANA: Kad ne znate ni za kaki red. Kad je pošo na slavu, dala sam mu pet iljada i

lepo sam mu rekla, na Uroše, ove pare i daruj tetku, a on somina dao i tetku.

VUČKO: Nek neko daruje tetka.

SIMANA: Čudo i ne daje Radoslavu Medaru.

VUČKO: To je jedna kuća, a tetka, a tetak.

SIMANA: Ja se u njega kunem i u njega gledam, pa da me ne poslušaj.

VUČKO: E, ne može on jedan da valja za vas sve. Još nije ni na zemlju stao kako treba.

No pusti to dete nek raste!

SIMANA: Valjaće, valjaće!

VUČKO: Oće, oće!

GLAS DEVOJKE: O, o, o... Milunka, Andrija, Sibine, Radomire, Stanoje, Svetislave, Milka, Gvozdene, Sidore, Stevane, Simana, nesretna! O, Novače, o Krsmane, o Zdravko, prokleta vi bilo to naše pusto Vučetičko seme što nas grdna nevolja snađe zbog vas...

Crna Kruna napustila stoku niz Jasikovac, zaveza konope i eno ljulja se o Molitvu. Ako ju se, kučki, ne prekine konopac ili se iz korena ne iščupa Molitva, odleteće s njom ceo Jasikovac. Sa ova dva oka sam videla, sa brega sam gledala. Prokletnica, nit čuje nit vidi, nit zašta zna... ona pusta snaga otkide je od zemlje i krši s njima grane!

SIMANA: Ej, ej! Ej, ej, teško nama!... Ej, šta će to biti.

VUČKO: Auh!... Dabogda me ne video sutrašnji dan.

SIMANA: Ej, ubiće je Novak!

VUČKO: Jao mene, jao do boga, šta sam dočekao!

SIMANA: Gde li je Zdravko? Neće imat ko da je odbrani.

VUČKO: Nek ubije kučku. Pobesnela, uvalila uk. Puna kuća sveg i svačega, ka noć, ka dan.

SIMANA: Al' prazna njojna lubina.

VUČKO: Pa zar nemade neko drugo drvo u onolikoj šumi? Zar je zapelo za Molitvu? Zar na boga?

SIMANA: E, kad boli.

VUČKO: Još je nekad nekoga bolelo.

SIMANA: Sva sam pregrnula, samo sam se skamenila. Da l' da idem tamo, il' da i čekam ovde, nauči me.

VUČKO Da se nisi makla.

SIMANA: Odbraniće je valjda Krsman i on je u Jasikovcu... Pa on kosi pod Molitvom.

Kako je ne vide pa da vikne na đavola.

VUČKO: Zar Krsman! Ee! Neka, neka, nek se svet ukorava. Nek svi vide šta ja trpim.

SIMANA: Otrča ja.

(Simana izađe.)

VUČKO: O, Nikita, blago tebe! Što ja ne mogu ki ti da umrem za čas, no ki pas crkavam ovolike godine. Jaki bože, ti možeš, ti pomози!

(Vrati se Simana)

SIMANA: Eve i, idu. Ona sve ide pred Novakom.

VUČKO; Kad nema ko drugi, nek je on nauči napamet.

SIMANA: Jaoj, slomiće je, pa neće više valjat ni za šta.

VUČKO: Šta li ju grdnoj bi?

(Ulazi Kruna, za njom Novak. Svi se zgledaše.)

NOVAK: Šta ćemo, sad, Kruna?

(Svi ćute.)

SIMANA: Šta si mislila, šta si mislila?

VUČKO: Da je mislila, zar bi to učinila?

NOVAK: Šta mi zborismo jutros, da l' znaš?

KRUNA: Znam.

NOVAK: Pa?... Pa ništa. Donesi mi, Simana, jedan konopac.

SIMANA: Beži ti, čiko, napolje.

VUČKO: Ku ću od sramote?

(Vučko usta i ode.)

NOVAK (Kruni) Zar ti je još do njega zapelo? Ko je on tebe? Ko si ti njemu? Znaš li ti zašto? Sa ću da te ubijem. (Simana iza njegovih leđa maše glavom na Krunu.)

NOVAK: Gde je ono što ti dade da opredeš?

KRUNA: Osta pod Molitvom.

NOVAK: Jesi li oprela?

KRUNA: Jesam.

NOVAK: Kad pre?

SIMANA: Vredne ruke ona ima.

(Novak se okrenu i udari Simanu iz sve snage.)

NOVAK: Šta ti tu radiš? Zašta sam te ja poslao?... Idi!

(Simana jedva izađe.)

NOVAK: Ti bi Krsmana. Mlad, jak, još ženu tako nije. Misliš on će moć. Nema toga na ovom svetu. Jalova zemlja i jalova žena ne rađa.

KRUNA: Nisam!

NOVAK: Što ga onda ne rodiš?

KRUNA: Joj!

NOVAK: Da nisi pisnula! (Udari je.) Daću ti ja Krsmaia. Nije se on polakomio ni na veću lepotu nego što si ti. Simana, šta radiš toliko?

(Ulazi Simana i nosi konopac.)

NOVAK; Brže malo!

(Novak bije Krunu)

SIMANA: Nemoj je! Vidiš kaka je.

NOVAK: Oćeš Krsmana. Na! Na! Oćeš još? Na!... Na!... Na!...

SIMANA: Ubi je. Ej. mene, ej!

NOVAK: Koje on tebe? Ko si ti njemu? Koje on tebe? Ko si ti njemu?

SIMANA: Ti ne znaš koliko je dosta, kuku mene.

NOVAK: Krsmana, pa o Molitvu, da Krsman vidi šta ti možeš. On ko si, a ti letiš nad njim, nad celim Jasikovcem.

SIMANA: O. Zdravko, gle li si? Pusti je, Novače, tako ti ove naše dece.

KRUNA: Jaaj!

NOVAK: Gde je sad Krsman da te vidi? Što nisi moja samo dva dana. Ne možeš se više trpet, pojede onoga čoveka. (Simana ga vuče s leđa)

SIMANA: Da sam znada kaki si, ne bi se nikad za tebe udala.

NOVAK: Sad si se setila.

SIMANA: Tako ti svega pusti je.

(Ulazi Zdravko i staje između Novaka i Krune.)

ZDRAVKO: Dosta, Novače!

NOVAK: Znaš li šta je uradnla?

ZDRAVKO: Znam. (Kruna se baca Zdravku oko vrata.)

KRUNA: Ubi me, al' ne daj da me drugi biju.

ZDRAVKO: Da je više nikad nisi tako.

(Kruna i Zdravko izadoše.)

NOVAK: Voli je. Sunce bije iz nje.

SIMANA: Nije bila ovaka. Jebem ti decu! Šta muke čovek vidi oko nji pa ga posle ne vide.

NOVAK: Šta će njoj deca? Gde je ona za majku?

SIMANA: To si sad reko i nikad više, ovde i nigde više. Grešan ne bio, šta mi je put pomogla. Koliko je samo čarapa isplela za ove naše golaće. Pored mene im je, da l' znaš?

NOVAK: Ada!

SIMANA: Deca mala, ti obesan, nigde ni doć, a ona vuvii... A mogla je da sedne i prekrsti nogu preko noge. Koja bi još to? To ne mogu da ju zaboravim ni kad umrem.

NOVAK: Ada!

SIMANA: Vidiš li da crče samo da rodi?

NOVAK: Ajde sad svi da se pobijemo za to, samo da nismo pod sramotu. Al' kad ne može, ne može.

(Vrati se Vučko.)

NOVAK (Vučku) Šta čekaš te ne mreš?

VUČKO: Ko je umro bez sudnjega dana.

NOVAK: Il' ne deli. Stra me umreću pre, da ne znam šta je moje.

VUČKO: Kad si ovoliko čeko, sačekaj još malo.

NOVAK: Čeka, čeka, pa oduži mi se i to čekanje.

VUČKO: E, ja ne mogu živ pod zemlju.

NOVAK: Ono, to jes.

SIMANA: Šta ste se sastali kad ne možete. I ti, Novače, koji ti je đavo danas? Ceo dan si samo na nesreću. Idi radi!

VUČKO: Da je samo danas.

(Ulazi Krsman.)

NOVAK: Gde si pre, da vidiš kako Kruna prede. (Vučku) Ovo je opasnik, a jok ja i ti. Sve nas je preterao. Jedne šume seču, druge se o Molitvu vešaju zbog njega, a onema što u nedra plaču ni broja nema... Ko je popeo Krunu na Molitvu? Krsman. Na koga se čeka da je skine? Na Novaka. Ko je skinuo?... Novak... Ko ne valja? Novak.

KRSMAN: Sa svija strana povika na tebe.

NOVAK: I, što mene Jelka neće, pa kad je povika nek je baš povika.

SIMANA: Više doaka s njom.

VUČKO: Šta bi s onom ženom?

SIMANA: Da ne dođe Zdravko, ubi je Novak.

VUČKO: Nikad ženu i dete nisam udario.

NOVAK: Zato si Miluna odro bijući.

VUČKO: A, što?

SIMANA: A moja su porasla na batina.

NOVAK: Nema to kod mene, kriv si, jedeš ćutek.

KRSMAN (Vučku) Što ti je ta košulja taka?

VUČKO: Nema ko da me opere, a ja ne mogu.

KRSMAN: Nemaš drugu?

VUČKO: Nem.

KRSMAN: Idi, skini to, a ti, Simana, podaj mu moju.

(Simana i Vučko odoše.)

NOVAK: Sad jedno vreme ima da zna. A gde ti bi?

KRSMAN: Pa, video si. U livadi.

NOVAK: I gledao.

KRSMAN: I kosio.

NOVAK: Čudo nisi cveće brao. Kad vide šta će, što ne viknu? No smo sad pod bruku.

KRSMAN: Nije moja, video ko ne video.

NOVAK: Ono jes velika tvoja reč, al'?... I ja, gde te posla.

KRSMAN: Da si znao...

NOVAK: Ma, i znao sam. Slama na ognju gori. Baš nikako vajdu od tebe da vidim. Bolje da mi je to trave propalo. Plast sena i tri dana bi selo brujalo, a ovako...

KRSMAN: Neka toga, ja bi o drugem.

NOVAK: Ako je nešto nevaljato, ostavi ga za sutra.

KRSMAN: Moli me Vučko...

NOVAK: Šta oće?

KRSMAN: Nije dobro, stra ga umreće a odnećemo ga u Kovačevac.

NOVAK: U Kovačevac. No gde?

KRSMAN: On ne bi u Kovačevac, on bi u onu livadu na Blatu.

NOVAK: Šta?! Da pravim groblje vr groblja. Koje to radio pa da radim ja?!

KRSMAN: Čekni me.

NOVAK: Od kad je veka i sveta zna se, šta kome pripada. Ko se rodio, u kolevku, ko je umro, u grob.

KRSMAN: E, ne možemo tako da razgovaramo.

NOVAK: Ma, neću ja bre o tome ni da razgovaram. Ada, šta mu fali u Kovačevcu?

Onoliki svet, svima prezgodno, samo on maniše. Sad ćemo od Blata da pravimo groblje.

More, more, ako se ja naljutim, neće on da vidi ni Kovačevac.

(Ulazi Zdravko)

NOVAK (Zdravku) Vučko neće u Kovačevac, oće na Blato.

ZDRAVKO: Zar nije svejedno?

KREMANJ Pa, i nije! Za onoga ko voli društvo, zgodniji je Kovačevac, a za onoga ko voli osamu, zgodnije je Blato.

ZDRAVKO: Opet bi ja reko da je svejedno.

NOVAK: Šta je tebe, Zdravko?

ZDRAVKO: Kad si mrtav, svejedno ti je.

NOVAK: Kad si mrtav!... Al' Vučko je živ. Ene ga napolju sedi. Sad si prošo pored njega. Po ceo dan ga gledaš... I neće u društvo ni s nama ni s Milunom.

ZDRAVKO: Nek on umre, lako ćemo za to, samo kad ima ko da ga zakopa.

KRSMAN. Vama je do šale. E, ne mogu ja s vama... Kad je tako, ja uzimam to na sebe. Ja ću da ispoštujem njegovu.

(I Krsman ode.)

ZDRAVKO: Zato se on danas ovako uzmuva.

NOVAK: Ma, neće on još.

ZDRAVKO: Vada i mogo bi, satrunu mu ona sanduk na tavanu.

NOVAK: Kako i ne bi, tolike godine ga čeka.

ZDRAVKO: Da nije čuo da mu je umrla Perka, pa bi i on s njom.

NOVAK. Šta kažeš?

ZDRAVKO: Umrla... Danas oko podne rekoše.

NOVAK: Ne zna on za to.

ZDRAVKO: Ko da ga je ona držala u životu.

NOVAK: Al' će Nikita da se obraduje.

ZDRAVKO: Da l' će više od našeg Miluna?

NOVAK: Al' opet ona naljiše voljaše Vučka. Kad je naša majka umrla, a ona se tek danas jedva rastavi s njim.

ZDRAVKO: Iskrčiše se i ovi stari.

NOVAK: Jako su, da se ne spotičem o nji. Samo nek ide po redu.

ZDRAVKO: Još malo pa smo i mi na redu.

NOVAK: Ima još do toga, no ajde mi da završimo ovo seno.

(Kruna sedi sama za astalom i jede. Ulazi Jelka, al' zastaje kraj vrata, i ušla bi i ne bi.)

KRUNA: Volim što si došla više no bogznašta... Sedi... Kudi li me narod?

JELKA: Kudi.

KRUNA: Kudi, kudi!... A kune li?

JELKA: Ne kune.

KRUNA: Kune, kune!...

(Ćute.)

KRUNA: Čujem odbila si Mijata.

JELKA: Odbila.

KRUNA: Mnogo te voli... A ti? Voliš Krsmana. Obnevidela si... Nije on toliki kolikim ga ti vidiš. Voliš ga pa ti se čini. A još izdaleka... Ne nadaj se u njega. Neće on da se ženi. No odzivaj se dok te zovu... Prolaze dani, za čas sve prođe. Dok je čovek mlad, krasi ga mladost, a kad ostara, kite ga deca. No, da se udaš i decu izrodiš. Da imaš sutra koga za ruku da povedeš, i da imaš oko koga ruke da saviješ. Da l' me slušaš?

JELKA: Slušam.

KRUNA: Ispod stida progovaraš, ja ga ni nemam... Ne odbivaj tolike ljude. I beži od njega. Čudak je on, i opasnik i otrov. Zasebljiv je, sve će da prećuti. Ja ga ni jedama ne ču da reče Jelka.

JELKA: Ko?

KRUNA: Krsman.

JELKA: Nije baš sve tako. Noću, kad prođe konjem kroz selo, on stane pored naše kuće.

KRUNA: Ti si na njegovoj, a ja na tvojoj strani. Je l' te nekad zagrlio, je l' te poljubio, je l' ti lepu reč reko? Ma, nije ti dao ni šaku trešanja. Kad te voli, što ne dođe u kuću da te prosi. Zna dobro čija si. Ako neće u kuću, nek te uvati za ruku i dovede... Mijat može da dođe sedam put, a on ne može ni jedama.

JELKA: Ćuti više!

KRUNA: Ne laži se. Beži od žena ki đavo od krsta. Sa ženom nije imao posla, a koliko je njemu godina

JELKA: Ko to može da zna.

KRUNA: Sve se zna, ništa danas nema skriveno. Ni s kim ništa nema, jer ni s kim ne može... Samo on zna kaki je.

JELKA: Znam i ja.

KRUNA: Šta znaš? Da ga voliš!... Ni u šta ne veruje.

JELKA: Ti ga mrziš.

KRUNA: Ne mrzim ga, no mi te žao. Vidim kako opadaš.

JELKA: Nisam ja za žaljenje.

KRUNA: Kako si počela bićeš. Zamajava te.

JELKA: Niko mene ne zamajava.

KRUNA: Čekaćeš ga, čekaćeš, a boga mi ga nećeš dočekat. A i da ti dođe, ja ti ne bi rekla, nije tu sva sreća. Ženi treba mlogo ljubavi.

(Ulazi Krsman.)

KRSMAN (Kruni) Zove te Zdravko.

(I Kruna ode. Krsman i Jelka kao ukopani stoje i gledaju se. Prekide ih Simana.)

SIMANA: Šta si tela, Jelka?

JELKA: Dođe da uzajmi za ovu šolju šećera. (A gleda u Krsmana.)

SIMANA: Zar opet?

(Jelka se postide i sagnu glavu.)

SIMANA: Daj da ti sipam, čeka me poso ovamo.

(I Simana izađe da donese šećer. Krsman se uznemiri. Jelka teško ispravi glavu i jedva se nasmeši.)

SIMANA: Ti si se navadila. Malo, malo, pa evo te. Izedna ponešto išteš.

(Jelka gleda u Krsmana. Krsman ćuti.)

SIMANA: Nas je puna kuća čeljadi i mnogo ni treba. A, šećer je skup, sve je skupo. Nije mi žao, al' ne mogu da mislim o tem. Eve ti sad, pa okрати.

(Simana joj pruži šolju s šećerom. Jelka je ne uhvati kako treba, ispusti je i ona se razbi o pod. Šećer se rasu na sve strane. Jelka pokri lice rukama i istrča.)

SIMANA: Ej, ej, šta učini! Otpale ju ruke, što ne drža. Šta ju bi? Onoliki poso me čeka, a ja sad moram ovo da kupim. Zapamtiće ona kad ću ju još ja dat nešto. Nemam i gotovo. Ovaj đavo sitan svud se rasturio.

(Simana uze metlu da počisti šećer. Kad dođe Vučko.)

VUČKO: Ko je naljuti?

SIMANA: Došla za zajam, zajmi šećer. Ja viknem malo na nju, nju to zabole, ispusti onu šolju, i nairavi mi poso vr posla.

VUČKO: A što da vikneš?

SIMANA: Što stalno za po nešto dolazi.

VUČKO: Pa nek dolazi. Od ovolikog sela, samo ni ona prag prelazi, pa zar na nju da vikneš. Nek ima neko ko voli u ovu kuću da dođe.

SIMANA: E, nem ja kad da se bavim oko nje i da mislim da l' će vratit i kad će vratit.

VUČKO: Od toga ni kuća najmanje strada... Pa, je l' ti misliš da nema Milunka šećera u njojnoj kući, no čeka na nas?

SIMANA: Pa što ga onda zajmi?

VUČKO: Što je slađi ovaj naš šećer.

(Vučko se okrenu ka Krsmanu.)

VUČKO: A gde bi ti, Krsmane?

(Krsman ništa ne reče, samo izađe na vrata)

VUČKO: E, sad neće više da vi dolazi i da vi smeta. Ovo je za nju dosta. E, Krsmane, Krsmane! Kud je moje, svud ne valja.

(Dođe i Kruna.)

KRUNA: Šta je bilo?

SIMANA: Ima li vas još otud? Šta je bilo, ništa!

KRUNA: A šta je Krsmanu?

SIMANA: Dođe ona mučenica...

VUČKO: A što je mučenica?

(I Vučko ode.)

SIMANA: Dođe i poneka šećer na zajam, ja malo viknem na nju, ona ispusti šolju, te ga sve prosu.

KRUNA: Ja, vido Krsmana, izađe iz kuće sav pokiso.

SIMANA: Krsman, pa Krsman!... Ništa mu nije, manj ako mu je nju žao. Da znado da je onako osetljiva, ne bi je psovala. Kad trpim sve drugo, trpela bi i to. Sad ću ja i tebe. Šta ti bi da se ljuljaš o Molitvu?

KRUNA: Ćuti!

SIMANA: Imada si kismet što stiže Zdravko te te odbrani. Treba u svaku stopu da ga ljubiš kad ti je ovaki. Vidiš li ti kaki je Novak za mene? Šta bi ti radida da si za Novakom?

KRUNA: Ne bi ga ja trpela ni dva dana.

SIMANA: Trpim kad sam kriva, a trpim i kad nisam kriva. Vi ga naljutite, a on vama ne može ništa, na dođe ovamo, i sveto iskali na meni. Kako bi ti to?

KRUNA: Možda bi i ja da imam decu.

SIMANA: Decu!... Žene kažu ljubav, a ja i ne znam šta je to, a ovoliku sam decu porodila. Kaka moja ljubav, kad je on mene, treći dan kad sam došla za njega, udario... Sad sam već ostarela, a bila sam i ja mlada. A on, gde je daje po tuđija žena. LJuto me boli, a ne smem da se požalim. Sama zaspim, sama se probudim, a u tuđega čoveka ne smem da pogledam. Nije mi se ni gledalo, al' tako bi mi bilo i da jes. A u mene su mnogi gledali. A ja, što od stida što od Novaka, okrećem im glavu... Mene je može bit neko i voleo, a njega nikad ni jedna. Sad on to vidi... I žao mu. Žene oće nežnost, a on to ne ume. Neka ga, neka, sad njega boli.

KRUNA: Moj je Zdravko drugi.

SIMANA: Al' ti to ne umeš da poštuješ. Deca!... Po strani, po školi. Već mesec dana ne pišu. Ne znam kako su. Boli me, znam šta sam muke videla oko nji, a može bit da me sutra ne vidi ni jedan.

KRUNA: To nikad neće bit.

SIMANA: Ima i toga. Oni sutra, kad završe školu, poženiće se i poudavaće se, pa njine žene gospođe a njini muževi gospoda, baš će da me vide.

KRUNA: Ti si majka.

SIMANA: Drugi je to svet i vuče na drugu stranu.

KRUNA: Al' krv vuče najjače.

SIMANA: Mijat i Ognjen su naši, pa eto, nit dolaze nit pišu. Vučko može svaki čas da umre... A želi da i vidi.

KRUNA: Nisu svi ki Ognjen i Mijat.

SIMANA: Nisu gde je naoposleno. Krv, krv! Koliko vuče toliko i razdvaja. Kako koja? No ćuti i gledaj u onoga čoveka.

KRUNA: Ma, pisaće! Mora da su se oko nečega zabavili, ko sva deca.

SIMANA: Gledam ove naše pse, pa me stra... Ej, sagore mi leb.

(I Simana ode a Kruna osta. Sede i nastavi da jede. Samo što je stavila jedan zalogaj u usta, uđe Krsman, dođe do nje, uze onaj hleb pred njom i baci ga u ćošak. Kruna usta i

poče da drhti, bi joj muka. Presavi se u pasu i pođoše joj bale na usta. Krsman joj priđe i nehatno joj postavi ruku pod čelo. Kad je to pusti, Krana se uspravi i pogleda Krsmana pravo u oči. A Krsman stoji ired njom i cepti.)

KRUNA: Ti ni ne znaš kolikoje voliš... Al' akoje nećeš, pusti je nek ide. Daleko ne može da ode, tu iza brda, do Osoja. A ja, kad se budete delili, ne traži zemlju, zemlja ti ne treba, po uzni konja. Vetar savija i hrastove grane. Da noću, u gluvo doba, kad svi pospe, kad sve nestane u mraku, uzjašeš konja i otiđeš za nju u Osoje. Sgavi je na konja, uđi ju u nedra, i svadbuj, o Krsmane! Da danju, kad je u livadi, kad je u njivi, prođeš ki vetar i otkineš je sa zemlje. Kad svima bude smrkavalo, vama će da se svanjiva. Ne može drukše, čovek mora da živi. A te žile, ni pre nas ni posle nas, niko preseć neće. U ognju se od ognja niko ne sačuva. Isto vas čeka, samo što ćeš ti da kopniš ovde, a ona u Osoju. A što da je u to guraš? Pa voliš ju. Zar bi ti mogo da kosiš danas dok se mene razdvajaju kosti na onoj Molitvi, da nije nje? Ona te od zla čuva. Al' pazi se, podvaliće ti ona. Ona će da ga rodi. Pa ti sad vidi, il' ćeš da puniš svoje il' tuđe krilo?... Imaš još vremena... (I Krana polako izađe. Krsman se ne pomeri. Pred noć Boško i Vučko uđoše u kuću.)

BOŠKO: Bog pomogo i ovamo... Šta radiš, Vučko?

VUČKO: Ništa. Starim polagačko.

BOŠKO: Neće te onamo, ne možeš ovamo.

VUČKO: Nem kud, šta ću.

BOŠKO: Još ti onaj ne šalje pozivnicu?

VUČKO: Jok, jok!

BOŠKO: Mora da te smeo s uma.

VUČKO: Tako vala.

BOŠKO: Mora bit da si mu se nešto opasno zamerio.

VUČKO: A, jebem ga.

BOŠKO: Svi tvoji vrsnici pomreše, samo ti osta. Nećeš imat s kim da umreš.

VUČKO: Za to mi najgore.

BOŠKO: Pa jesi l' čuo da ti umrla Perka?

VUČKO: Perka. Ma, šta veliš... Opet, jako je! Nismo se mi zajno ni rodili.

A nem ja ni kad, moj Boško. Vidiš li šta je godina donela, treba to neko da pokupi.

BOŠKO: More neće bit to, no i bog dobro kupi, a zlo neće ki niko.

VUČKO: Mora neki da je i ovaki.

(Uđe Simana.)

SIMANA: Dobro mi došo. (Zdrave se.) Kojem dobrem?

BOŠKO: Zdravo, Simana! Kad sam ja dobrem dolazio u ovu kuću, pa sad? No naterala me muka opet.

SIMANA: Pa koja je nesreća sad?

BOŠKO: Velika. Rešio Novak pre vremena da me umori.

VUČKO: Ako možeš ne daj se, moj Boško.

BOŠKO: Došo sam da ga bijem, pa ne znam da l' da ga bijem, il' da mu se prođem.

SIMANA: A šta je učinio?

BOŠKO: To ću ja s njim, no daj mi malo vode i šećera ako ti nije žao.

(I Simana izađe.)

VUČKO: Kako si ti, Boško? Kako ti je srce sade?

BOŠKO: Poserem ga, dobro.

VUČKO: Šta si uradio s reumom?

BOŠKO: Prodao sam je. Ido proletos u banju, i dobro bi bio da me ne jedu ovi tvoji psi. Al' saću i nji da podognam u red.

VUČKO: Eee!

BOŠKO: Za to sam došo. Raspustili se, pa nikad doć na ono kako treba. Da jedan valja! Na koga su ti ova deca?

VUČKO: Ima na koga.

BOŠKO: Preteraše Miluna svi do jednoga... Ne znam šta ću s onolikom zemljom. Ti i najbolje znaš?

VUČKO: Ne smem ništa da ti kažem. Ne znam.

BOŠKO: Znao bi ja kad bi Novak bio kako treba, al' uzo ga đavo pod svoje.

VUČKO: Ma, kad bi se Krsman oženio i privatio toga, on.

BOŠKO: Misliš? Ne mislim... A Zdravko?... Nerodac ki ja.

VUČKO: Nije samo to.

BOŠKO: Teško mene, kad se ja u nji uzdam. Od tri zla moram da izaberem, šta ću. A znaš kaku zemlju imam. Duša me boli za njom.

VUČKO: Zemlja bila, zemlja ostala.

(Unosi Simana šećer i vodu.)

BOŠKO: Kako su ti deca, Simana?

SIMANA: Dosad dobro.

BOŠKO: Tako, tako!

VUČKO: Ja bi, prijatelju, malo da legnem, nisam dobro.

BOŠKO: Ajde, ajde, ti! Pa odredi taj red, nemo da se brukaš. U drugoga ti se ne vredi nadat.

(Vučko polako odmahnu rukom i ode.)

BOŠKO: A gde su ovi ostali?

SIMANA: Tu su oko kuće, sa će doć.

BOŠKO: Šta bi od onoga tvojega dečkića. Sretosmo se pred kućom. I samo nesta.

SIMANA: A, ne sme on u kuću. Bila sam ga. Ne sluša.

BOŠKO: Opasan momak od njega raste.

SIMANA: Kako raste tako i batine jede. Ene ga na Pavlovom gumnu igra se s decom.

BOŠKO: Isti Novak.

(Ulazi Novak.)

NOVAK (Simani) Šta će ovaj čovek ovde?

SIMANA: Pitaj ga.

NOVAK: Što si došo?

BOŠKO: Da te bijem. (Zdrave se.) Da l' znaš da sam ja preko brda i da sve čujem, i da ne možeš ti da radiš sve šta ti oćeš.

NOVAK: Nije valjda dotle došlo.

BOŠKO: Kako da nije, kad čujem da prodaješ moju zemlju.

NOVAK: No šta ću dokon?

BOŠKO: Ako treba da se prodaje, ja ću daje prodam.

NOVAK: Da možeš.

BOŠKO: Ti možeš, a ja ne mogu.

NOVAK: Mene ne boli.

BOŠKO: Kad si ti taki, ništa ti ne dam.

NOVAK: More, šalim se to ja. Volim malo da te pecnem, volim i da se cenjkam s

ljudima.

BOŠKO: U oči me gledaj.

(Ulazi Zdravko i zdravi se s ujakom.)

ZDRAVKO: Dobro se prevari da dođeš. Nigde te nema.

BOŠKO: Svud me ima, svud idem, samo k vama ne dolazim.

ZDRAVKO: Ne kabuliš ne ni majno. Što bar na slavu ne dođe?

BOŠKO: Niste me zvali.

ZDRAVKO: Kad smo te zvali?

BOŠKO: Niste me zvali kad se nije zvalo, a sad kad se svi zovu, oću i vi mene da zovete.

ZDRAVKO: Ako ne zaboravimo, pa dogodine.

NOVAK: Što dogodine, uvek je slava s dobrim ljudima.

BOŠKO: Hahaha!

(Ulazi Krsman i ne zdravi se s ujakom.)

BOŠKO (Krsmanu): Nemo da mi prolaziš pored kuće kad nećeš da svratiš.

NOVAK: Nema on kad, u velikoj je žurbi.

BOŠKO: Što ne svratiš da ti popružim bar leba i soli, da kad sutra umrem kažeš — bio je to čovek časnik i solelebnik. Došo sam da vidim što se ne ženiš. Šta čekaš, mlađi nikad nećeš bit?

NOVAK: Nemo da ga psuješ sa će on. Znaš kaku devojku ima?

ZDRAVKO: Jelku Bogovičku.

BOŠKO: Pa zar ona njega gleda?! Ako je to istina, to je nešto devojka. Znam ju majku, Milunku. Ono što Milunka spremi, ja ću u mraku da jedem. Kad je tako, produžiću rok do Troice. A ako se ni do Troice ne oženiš, nemo da me čekaš, ja ću da dođem da te ubijem.

NOVAK: Od njega ti je lepo.

ZDRAVKO: Ku ćeš lepše.

BOŠKO: Ceo srez zna za vas. Ne mogu od kuće da se maknem od vaše sramote. Sa svija strana samo čujem, oni tvoji, Boško, ovako i onako, al' nikako dobro. Za par mene da sramotite? Kad sam ja imao obraz i opanke, znate l' vi kad je to bilo? (Krsmanu) Ožen se, daću ti ono moje imanje. (Krsman se nasmeši) Šta je, nije ti sve potaman?... Nećeš valjda bit ki Jevrem Dačović? Nit je koga prezivo, nit ga je ko zvao. Pripaše ti da valjaš, ko oćeš. Ogledalo ti je bez para. Pogledaj ovoga, pogledaj onoga, pa se na valjatnoga ugledaj. Pogledaj i mene, al'se na mene ne ugleda.

ZDRAVKO: Ene, sad!

NOVAK: A što?

BOŠKO: Što ni ja ne valjam... Zdrav se, Novače, nit mi duguješ, nit ti dugujem. Hahaha! Ja se izvinjavam što se pred smrt ovoliko šalim.

NOVAK: Znam ja za šalu.

BOŠKO: Ja sam ti dete kako oćeš, ako dobro oćeš.

NOVAK: Opet ćemo mi to da sredimo.

BOŠKO: S tobom više, ja, jok.

NOVAK: Al' što mi daš, svesrdno mi daj.

BOŠKO: Ma, ništa ti ne dam. Ovo su ovde ljudi, velim ti.

NOVAK: Moraćeš mi bar nešto dat.

BOŠKO: Ja oću da ti pomognem da se umešaš u ljude, a ti nemaš koga no mene da prevariš. Kad je tako, onda ništa.

(Krsman se samo diže i ode)

NOVAK (više za njim) Nemo konja da mi diraš!
BOŠKO: Šta mu je?
NOVAK: To samo on zna.
ZDRAVKO: Čim padne mrak, on ovako uzjaše konja i nekud ide.
BOŠKO: Kako ste sad?
NOVAK: Ki uvek.
BOŠKO: Da ga niste nešto naljutili?
ZDRAVKO: Ma, jok! To tako njemu dođe. Taka mu narav.
BOŠKO: Pada mrak, treba i ja da krenem.
NOVAK: Nećeš da noćiš?
BOŠKO: Da noćim odatle dotle!
ZDRAVKO: Kad si došo, noći. Umreće Vučko, pa nek bude sve o jednom trošku.
BOŠKO: Nije on te sreće, a i baba mi sama kod kuće.
NOVAK: Veliš, doće ju neko. Ada, ne boj se!
BOŠKO: Ja samo nju jednu imam.
NOVAK: Kako da ideš bez ništa?
BOŠKO: Kako bez ništa? Turićete mi valjda jedan kolač u torbu.
NOVAK: Šta?
BOŠKO: Kolač.
NOVAK: Šta?
BOŠKO: Kolač.
ZDRAVKO. Mi danas ne slavimo. Prošla ni slava.
BOŠKO: Ne znam ja ništa, trebalo je misliti pre. Što me niste zvali?
NOVAK (više) Simana!... Simana!
BOŠKO: Ja sam mojega ujaka zvao, svraćao mu i računao. Oćemo da znamo ko je ko.
(Uđe Simana.)
NOVAK: Umesi jedan slavski kolač.
SIMANA: Kaki kolač sad?
NOVAK: Ja reko.
SIMANA: Samo što sam popekla lebove i zagasila vatru.
NOVAK: Ajde, ajde!
BOŠKO: Vi vidite, ja bez kolača neću da idem.
SIMANA: Noći, pa izjutra da poranim. Gde sad?
ZDRAVKO: Šta je s Krunom?
SIMANA: Spava.
ZDRAVKO: Probudi je.
SIMANA: Neću da je budim, nije dobro.
ZDRAVKO: Probudi je.
NOVAK: Simana!
SIMANA: Baš kad je toliko zapelo, da ga umesim.
(I Simana ode.)
BOŠKO: Dogodine me nećete zaboraviti.
ZDRAVKO: Ako budeš živ, lako ćemo.
BOŠKO: Za to se ne boj.
ZDRAVKO: Pa, jesi l' čuo da je došla neka afa u narod i da umiru sve ovi od srca.
BOŠKO: Ako je to, daj mi, Novače, to pokilče rakije, da još sad to probrinem. Čim ja

umrem, odma je drugi na redu. Ne može drukše, odma drugi vuče slamku.

ZDRAVKO: A šta ćeš sa zemljom?

BOŠKO: To tebe boli? Daću je nekim, ko oće.

ZDRAVKO: Ja oću, al' ti s menom nećeš.

BOŠKO: Dao bi ti je ja, Zdravko, al' ku ćeš ti sutra s njom. Samo bi ti nadada muku.

ZDRAVKO: Sve ti više ide staros.

BOŠKO: Ene!

ZDRAVKO: No to da odlučiš.

BOŠKO: Nikim je ne dam. Nešto ću da isprodajem te da se s babom provodim po banji, a ono šume ću da sečem te biće ni zimi da se grijemo.

NOVAK: Kad bi živeli, još sto godina.

BOŠKO: Ono što ostane vi delite. Ma, ni to vi ne dam.

NOVAK: Kad budeš prodavao, zovni me da se cenjkam s ljudima.

ZDRAVKO: To ti nas plašiš.

NOVAK: Nema od goga ništa.

BOŠKO: Misliš?

NOVAK: Sve će to opet bit moje.

BOŠKO: Blago ovom Mijatu što gazi pijan po blatu. Iš, pile, petle, ne gazi mi metle.

NOVAK: Videćemo i to.

BOŠKO: Izlegni, Zdravko, napolje te vidi da l' će ta veseli mesec izgrevat, da se ne strpam negde u krečanu pa da mi se smeju.

(Zdravko ode.)

BOŠKO: Nikaki napredak nemaš.

NOVAK: Napredak je i kad čovek ide napred. Kad kiša pada ozgo, gde napredak.

BOŠKO: Ne budali! No, oćeš li ti mene da poslušáš? Da ti ja dam ono, al' da ga ne prodaješ.

NOVAK: Ne mogu. Pojede me zemlja. A što da ona jede mene kad mogu ja nju.

BOŠKO: Imaš ovu decu, trebaće im.

NOVAK: Neću da budem ćuprija nikim. To ti s njima vidi. Ja znam samo za mene.

BOŠKO: Tako se ne izlazi na put.

(Dođe Zdravko.)

ZDRAVKO: Nema ga.

BOŠKO: Što mi ne rekoste da mi je kuća daleko. Kako ću sad otić?

NOVAK: A kolač?

BOŠKO: Doću ja sutra za njega... A ti, razmisli.

NOVAK: Neka toga, no dođi da pojedemo i popijemo.

BOŠKO: Da jedem oću, da pijem oću, nikim ne branim... U zdravlju!

(Zdravko izaće s Boškom da Š isirati. Nodak jedda sedi od umora. Poće da se izuje ia ne može.)

NOVAK: Simana!... Simana!... Simana!...

(Dođe Simana.)

NOVAK: Ajde!

SIMANA: Umro Vučko.

NOVAK: Neće bit!

(Vrati se Zdravko.)

SIMANA: Umro Vučko... A gde je Boško?

ZDRAVKO: Ode... Šta ćemo, Novače.

NOVAK: Daj da ga spremimo, pa da ležimo.

SIMANA: Kako!?

NOVAK: A sutra da ranimo. No gde ćemo ga?

ZDRAVKO: Najbolje bi bilo ovde.

NOVAK: Pobriši ti, Simana, ovu sobu dok mi stignemo.

(Simana pobrisa sobu i oni unesoše kovčeg. Spustiše ga usred sobe i Novak mu zapali sveću.)

NOVAK: Bog da mu dušu prosti. (Svi se krste.)

ZDRAVKO: Bog da mu dušu prosti.

SIMANA: Bog da mu dušu prosti.

(Posedoše malo pa odoše. Kad oni odoše, dođe Vučko i sede kraj svog kodčega. Za njim dođe i Milun.)

MILUN: Šta, ovi tvoji polegali?... Živi ljudi pa im se prisपालo.

VUČKO: Što si došo?

MILUN: Da se svadimo. Imaš li kad? (Vučko ćuti.) Vidim nije ti lako, pa reko date malo zabavim.

VUČKO: A kad mi je bilo lakše? I što da mi je lako?

MILUN: Bio si jedan u kući, a dočekaš si da si dvaesti. Ne poštuju te baš najbolje, al' opet, velim, deca su to. Seti se kako si ti bio za mene, pa će ti bit lakše.

VUČKO: Kako si ti za mene bio, ja sam za tebe bio i predobar.

MILUN: Svud sam se ja valio kad si me ono na Božić bio.

VUČKO: Ti si mene u mlados, ja sam tebe u staros.

MILUN: Ono drukše i nije moglo, kad sam ja tebe otac. Zajno nismo mogli da mladujemo. Otac je svud stari.

VUČKO: Ja mlad, a ti vodiš kolo na saboru u Pavlici i gledaš devojke. Šećer jedeš, a ja kod kuće bos, bez opanak. a na mene nema ništa celo. Zemlju kupuješ, ja je radim. A ti gde si? U Novom Pazaru, kupiš abrove. Ti gazduješ, ja te služim.

MILUN: Sve mi pantiš.

VUČKO: Sad, ostavi me. Idi!

MILUN: Gde da te ostavim samoga?

VUČKO: Od kad znam za sebe sam sam.

MILUN: Sedeo si i ti kraj mene. No, da ti ja to vratim.

VUČKO: Ništa mi sad ne trebaš... Kako me kolevka zaljuljala, tako će motika da me zadulja.

MILUN: A gde potrevi baš u današnji dan, s Perkom. Uplašio si se. Ada nisam ni ja više ki što sam bio... Kad nismo pre, sad ne biva. A i da jesam, gde smem od Nikite.

VUČKO: Znao si koliko je volim, i šta si hteo?

MILUN: I ja sam je voleo... Da si bio naposlen ki što nisi, pa da smo svud zajno. Al' ti si uvek bio inadžija... Malo bi je i ja stisnuo i ne bi ju se nigde poznalo. Al' ti ne hte. Kako to vide, okrenu se od nje, te rasplaka devojku.

VUČKO: A tebe je bi žao.

MILUN: Bi!

VUČKO: Kad sam se od nje okrenuo, od svega sam se okrenuo.

MILUN: Što je život pogrešio, sad će smrt da ispravi. Sad ćete opet bit zajno. Ovako Nikita, pa do njega Perka, a između mene i Perke ti. Al' da miruješ.

VUČKO: Neću ja u Kovačevac.

MILUN: No gde ćeš?

VUČKO: Ja odo na drugu stranu.

MILUN: Nećeš s Perkom?

VUČKO: Neću s tobom.

MILUN: Opet praviš istu grešku. Drž se ti nje, neka mene. No ku ćeš?

VUČKO: Na Blato.

MILUN: Šta?! Što ne mogu da se dignem da te izudaram. Zar je malo što mi ocrni ovoliku njivu? Otpale vi ruke, što iskopnaste ova leb ki vrane.

VUČKO: Ti umre, a mi leb ne jedosmo.

MILUN: Kako tvoje Blato, no ajde u groblje!

VUČKO: Pa da se narod smeje, Milun i Vučko opet zajno.

MILUN: Otac sam ti.

VUČKO: Ne bi reko.

MILUN: Nisam znao šta majka može da rodi.

VUČKO: Nismo mi ni iste vere.

MILUN: Od kad to?

VUČKO: Od uvek. Ja sam čovek a ti nisi. Ja zborim ki kad se kunem, ti si se devet put grešno zakleo za tuđi udut.

MILUN: Jako sam!

VUČKO: Ako smo rekli da je so, nek je so, pa makar je niko ni lizao ni njom solio.

MILUN: Kaki si ti čovek kad si od svoega dobra propao? Šta si video od toga?

VUČKO: Plaćao sam tvoje dugove. Teraše me ljudi celoga života po pizmi. Tvoj je otac, Vučko, to zaslužio, sad ti ispaštaj. Dug ne čeka dobar čas.

MILUN: Ono, tako je pravo. Moj si. Nisam bio prav, al' ni drugi nisu bili pravši.

VUČKO: Ne bi ja reko.

MILUN: Al' neko zna, pa se ukriva.

VUČKO: Što ti tvoje ne sakri, kad baš si dobro lagao. Ceo svet si oblagao i ništa. Svet zna ko smo. Sve što sam zgrešio, zbog tebe sam grešio, ti si me na zlo naveo.

MILUN: Ajde, ajde!

VUČKO: Kad si ti bio mene, nisi osećao, kad sam ja bio tebe, nisam osećao. E, Milune, Milune! Zar si sad došo da se nasulimo? Kasno je sad, no da je bilo pre. Zemlja će da se slegne.

MILUN: Ona oće.

(Milun se diže i ode. Vučko posede još malo, pa i on ode. Jutro.)

SIMANA (više napolju): Abre, abre, abre!...

(Ulaze Novak i Zdravko.)

NOVAK: Nema nikoga iz sela.

ZDRAVKO: Neće oni u kuću, ko misli, on će doć na groblje.

(Dođe i Simana.)

SIMANA: Eve ga Krsman.

NOVAK: A što nema svojte?

ZDRAVKO: Težatak, ljudi rade. Nema se kad.

SIMANA: Odnese mi orao opet jedno pile, bolje da i nisam ni pilila.

(Simana ode.)

ZDRAVKO: Mijatu i Ognjenu ne javismo, a otac je.

NOVAK: Došli su da ga vide dok je bio živ. Ni pisali, ni pitali. A šta je jedno pismo; nije ni konj ni vo.

ZDRAVKO: Šta ti je, Novače?

NOVAK: Prosto sam se izgubio. (Uđe Krsman i stade pored kovčega.)

KRSMAN: Šta ćemo i kako ćemo?

NOVAK: Sve kako sleduje.

KRSMAN: On poruči da ga saranim na Blatu.

NOVAK: Poslao sam ljude da mu kopaju raku u Kovačevcu.

KRSMAN. Kako si smeo bez mene? Reko l' ja juče da ja to uzimam na sebe. Ja ću da nađem ljude da je iskopaju na Blatu.

NOVAK: A šta ćemo s onom u groblju?

KRSMAN: Neko će i u nju da legne.

NOVAK: Nemo, Krsmane, da mi vodu mutiš, jedva sam je izbistrio.

KRSMAN: Zar da ga položim pored Miluna?

NOVAK. No pored koga ću ga? Da je Petkov, ja bi ga kraj Petka. Al' nije. Neće ni Petko da ga primi. Nit je Savkov, nit je Dragomirov, a nije ni Živojkov.

KRSMAN: Zar tebe sutra tvoji sinovi da sarane pored Vučka ako ti to ne htedneš?

NOVAK: Pored Vučka, nego šta. Nit je on mene valjao, nit sam ja njemu valjao. Izedna smo se svadili i izedna smo oči vadili, al' onamo opet ima da budemo lepo.

ZDRAVKO: Spram sveta.

KRSMAN: Nigde i nikad nisu mogli, pa neće ni on amo.

NOVAK: Oće, oće! Ja još ne ču da je se kogod i kadgod posvadio il' pobio u Kovačevcu.

ZDRAVKO: Kaki mu je taki mu je, al' otac mu je.

KRSMAN: U Kovačevac ne smeš da ga vučeš.

NOVAK: Ja ga odne u Kovačevac, nzmeđu Miluna i Perke imam da ga zakopam, a njemu ako se tu ne svidi, nek ide kud oće. Ja na Blato ne dam.

KRSMAN: Odneću ga ja na vr Martinog brega. Ajde, Zdravko, pomogni mi.

NOVAK: Zdravko!

ZDRAVKO: Ja bi reko ki Novak.

NOVAK: Imam ja preča posla, no o Zadušnicama da tražim Vučka po Martinom bregu.

KRSMAN: Ja ću onda sam.

NOVAK: Da ga nisi ni pomerio.

(Zdravko staje među njih.)

ZDRAVKO: Polako, Novače! Stani, Krsmane!

(Uđe Kruna)

KRUNA: O, Krsmane, gde si da čuješ? Ostade ti kuća bez temelja, ostade ti njiva bez semena, ostaše ti ruke prekrštene. Udala se Jelka, otišla u Osoje, u tuđu kuću leb da mesi.

NOVAK: O, Vučko, koji je ovo dan danas?

KRUNA: Pod srcem ti je sve odnela, na mrtvo ti je sve zavezala! O, Krsmane, idi i odvezuj.

NOVAK: Samo onaj ko u ovoj kući leb ne jede, može danas preko praga. Sutra možete na sve strane, danas samo na jednu, u Kovačevac da saranimo ovoga čoveka. Ja sam ovu kuću pravio, da u nju ljudi dolaze, a nit nam ko dođe na slavu nit na zavetinu, a ni danas nikoga nema. Celog veka nosim i donosim u ovu kuću; prekide mi se snaga. Ne mogu više, ako na oči vidite. Nosimo ga u Kovačevac, da jedama vidim gde sam. Zdravko,